

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

20
ДИНАРА
1952

Субота, 13 септембар 1958
Година XX — Број 350

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

ФЛАШ ГОРДОН

КАКО СТЕ ЗНАЛИ ДА МОЈ НОВАЦ ПРИВЛАЧИ ЛОПТУ?

ТО ЈЕ САМО ТЕОРИЈА! ЗАМИСЛИТЕ ДА ЈЕ... ПРЕ МНОГО ВЕКОВА... НЕКИ МЕТЕОРИТ ПАО У МОРЕ И ЕКСПЛОДИРАО У КОМАДИКЕ...

... ПРЕТПОСТАВИТЕ ДА СУ УСЛЕД НЕКЕ РАДИОАКТИВНЕ МАГНЕТСКЕ ПРИВЛАЧНЕ СИЛЕ КОМАДИКЕ ПОЧЕЛИ ПОЛАКО ОПЕТ ДА СЕ СЈЕДИЊУЈУ У ЈЕДАН КОМАД...

... АКО ЈЕ ЗАИСТА ТАКО БИЛО И АКО СУ КАМЕНЦИЈИ КОЈЕ СТЕ УПОТРЕБИЛИ УМЕСТО НОВЦА ДЕЛИКИ ТОГ МЕТЕОРИТА...

СХВАТАМ... ЈАСНО МИ ЈЕ... ХЕЈ! ОНДА ТРЕБА БРЗО ОПОМЕНУТИ НАРОД!

АКО ТАЈ РАДИОАКТИВНИ МЕТЕОРИТ ПРИКУПА СВОЈЕ ДЕЛОВЕ...

... А ТИ ДЕЛОВИ СУ КАМЕЊЕ КОЈЕ СЛУЖИ КАО НОВАЦ...

... ЗАМИСЛИТЕ ШТА ТО ЗНАЧИ! РАНИЈЕ ИЛИ КАСНИЈЕ КРЕЊУЋЕ, ВАЈДАЈУКИ СЕ, У НАСЕЉЕ ДА ПРИКУПИ СВОЈЕ ДЕЛОВЕ...

ТРЕБА РЕЦИ ЛОУДИМА ДА СЕ ОСЛОБОДЕ ТОГ НОВЦА БРЗО!

ТО НЕКЕ БИТИ ЛАКО!

МОЖДА... У ТОМ СЛУЧАЈУ, БЛАГО НАДСИРОМАШНИЈИМА... ОНИМА КОЈИ НЕМАЈУ НИШТА!

ГЛЕ! УХВАТИЛИ СУ НЕКЕ ОД ДОШЛАКА!

АХА! ТУ ЗАБАВУ НЕ БИХ ПРОПУСТИО НИ ЗА ЦЕО ЗОРАН!

ТАКО, ЛОПОВИ! ДОМИЈАЛИ СТЕ! ОДЕТЕ ЛИ САДА РЕЦИ ГДЕ ЈЕ ВАШ БОВ САКРИО УКРАДЕНИ НОВАЦ?

ПРИБИ БЛИЖЕ... ДА ТИ КАЖЕМ!

ЈЕСИ ЛИ САД ЗАДОВОЉАН!

ГОВОРИ... АООЈ!

ТО САМ ХТЕО ДА ТИ КАЖЕМ! ИДИ САД ПА ПА НАЊИ!

БЕЗОБРАЗНА ДЕРЛАД! НЕ ТРЕБА СЊИМА РАЗГОВАРАТИ... ТРЕБА ИХ УБИТИ!

ДА' ОНДА НИКАД ЈА ЋУ ИМОДВЕ НЕЋЕМО НАЊИ НАШ НОВАЦ! МОРАМО ИХ НАТЕРАТИ ДА ПРОГОВОРЕ!

ЈА ЋУ ИМОДВЕ ЗАТИ ЈЕЗИКЕ! СКИНИТЕ ИМ КОШУЉЕ!

ПРЕСТАНИ! ЈЕСТЕ ЛИ ПОЛУДЕЛИ? ПРЕСТАНИ, КАЖЕМ ТИ!

У овом броју:

- ДА ЛИ ПОСТОЈЕ ДИНОСАУРИ
- БЕРНАР БИФ
- СТАЗА СМРТИ
- СТРИПОВИ:
Биш челик, Паја, Мики, Бим и Вум, Флеш Гордон, 7 папуљака и вештица, Пера Жлера и Вучко

На дан 23 децембра 1919. капетан Лестер Стивенс пошао је на пут из Лонда на да би у срцу Африке ловио бронтосаурус. На пут је повео свог старог

пса из ратних дана, који треба да му открије траг диновских праисториских гмизаваца...

Читајући ову вест у новинама из оног доба, човеку сада може да изгледа као да са ња. Ићи у лов на бронтосаурус у двадесетом веку и то са Манлихеровом пушком, као што је пошао Стивенсон!

Па ипак...

Сем овог тридесетогодишњег лепо развијеног капетана и други су у то време размисљали о сличном лову. Јер је Смитсонов институт у САД још раније расписао награду од милион фунти онемо ко успе да донесе живу или мртву праисториску животињу. Октобра 1918 године озбиљни и угледни „Тајмс“ био је штампало вест да је живот неког Лепажа запосленог на грађњи железнице у Конгу, био угрожен појавом једне животиње дуге осам метара. Осим једног рога на носу, имала их је и на глави, а на леђима налазила јој се грба прекривена крљуштима, док су предње шапе личиле на коњска копита. У весту је стајало и то да је чудовиште унело страх у становнике приличног села Фингурума чије је колибе порушило и убило више пријана.

Дванаестог децембра исте године један „Ројтерс“ телеграм послат из Билаваја, у Јужној Родезији, саопштио је да је белгички ловац на крупну дивљак Гапел, видео у једној мочвари Катанга „правог бронтосауруса“.

Обе вести су распалиле машту храбрих људи. Неки су, као капетан Стивенсон, кренули на пут, а касније је утврђено да је Лепаж и Гапел био иста личност која је смислила ову неукусну обману.

Подаци афричких путника

Алфред Алоизијус Хорн, трговац слоновог кости с краја 19 века, који је обесмрћен у литератури и филму као „Трговац Хорн“ био је свакако један од првих белних људи који је чуо да у великим мочварама Камеруна живе диновске амфибије. Истина је да их није видео, али је имао прилике да испитује отиске њихових огромних ногу у земљи.

Један други угледни путник, сер Клемент Хил, описао је 1902 у Викторија-Нилјана Језеру чудовишну животињу која му умало није преврнула мали пароброд. Њена четвртаста глава потсећала је на рибу. Становници племена Баганда знали су за ту животињу и звали је дуквата.

Године 1910, амерички спортиста и књижевник Едгар Бичер Бронсон описао је у својим путописима око језера Викторија једно загонетно чудовиште. Познато под именом дингоек, оно је наводно било дугачко 4-5 метара, покривено крљуштима и ишарано тачкама као леопард. Лепог тела и дугог репа, у вилицама је имало по два огромна зуба. Нешто касније, 1912 године, енглески антрополог Хоблеј, који је био прикупио све што се говорило и писало о овој животињи, питао се „није ли овде реч о потпуно новом становнику животињског царства који ће претстављати прворазредну сензацију“.

Три врсте ретких животиња

Немачки истраживач Паул Греч храбро је прешао Африку на моторном чамцу, од Индиског Океана до реке Конга. У Северној Родезији је приметио да, изузев на ушћима великих северних река, крокодилна има врло мало у језеру Бангвеули. „Али, приметио је он, у мочварама живи животиња неанга, које се урођеници веома плаше. Неанга је дегенерисани гмизавац кога би човек лако могао да замени са крокодилом...“

Почетком овог века Хас Шомбург је прошао кроз стране и тек ће му се накнадно одредити место.

Значајно је то да има врло много прикупљених података са разних места и из разних времена који се потпуно подударају. На пример, опси једног великог четвороножног гмизавца с малом трогластом главом као у змије, који је наоружан само једним рогом. Врат му је дуг и са-

други се заснивају на непровереним чињеницама, али сви се, а то није без значаја, могу сврстати у три групе према три основна типа праисториских животиња. Ако одаберемо оно што је међу њима за једначко, лако ћемо установити да није реч о диносаурусу. Али, то не значи да су та три типа мање занимљива за савремене зоологе.

Значајно је то да има врло много прикупљених података са разних места и из разних времена који се потпуно подударају. На пример, опси једног великог четвороножног гмизавца с малом трогластом главом као у змије, који је наоружан само једним рогом. Врат му је дуг и са-

ДА ЛИ ИМА у афричким језерима ДИНОСАУРА?

Афрички „змајеви“ лау и ликвата, који имају главу сличну риби, с карактеристичним брковима и с навиком да се стане у речним удубљењима, врло су слични диновским рибама-мачкама, које су некад живеле. Биле су дуге пет метара а достигале тежину од 300 килограма.

Промдрљива чудовишта са канџама и кратким вратом, могла би бити нека врста крокодила, нама још непозната, или нешто слично чудовеном змају са Комода који је живео до пре 50 година.

Гмизавац кога, урођеници називају „коце ја менија“ или „дизефулоји“ могао би бити врста напуњастог слона који де лимично живи у води. Шилекве, кога помињу час као носорога час као гмизавца, али га још нико није подробно описао, засад остаје по-

чија се, грудни кош развијен као у крокодила, шапе су му гуштерске и реп веома дуг. Кад се узму у обзир ови и други подаци, за њега би се могло рећи да припада диносаурусима из групе сауропода. Треба подвући да урођеници који су давали врло детаљне податке о овом гмизавцу не знају ништа о праисториским животињама. Још мање о великом интересовању научника за њихово постојање и немају разлога да иког обманују. Но, поред тога, наука је врло опрезна. Она засад ништа не тврди, али ако установи да у Африци не живе ни диносаурус ни њихови далеки и дегенерисани потомци, то неће бити никакво разочарање. А од великог је интереса да се најзад утврди да ли живе остаци великих гмизаваца који имају макар

неке телесне особине и начин живота као што су их имале велике праисториске рептилије.

Утаманила их је жега, зима...

Температура гмизаваца зависи од средине у којој живе. Да би задржали потребну топлоту они излазе на сунце, иду у хладовину или улазе у воду. Прва претпоставка о ишчезавању диносауруса гласи: нису ли нестали зато што се температура на Земљи нагло смањила? Али, баш гмизавци добро подносе хладноћу која им само успорава животну активност, и уколико су гломазнији, хладноћа им све више прија. Најзад, на Земљи је увек било умерених крајева у којима су могли да се одрже.

Убедљивију претпоставку изнео је амерички професор Рајмонд Коулс, који каже да су диносаурус ишчезли због наглог повећања температуре. Он сматра да је јако повећање топлоте на Земљи утицала на њихове ћелије за репродукцију. Противници професора Коулса, међутим, кажу да његова претпоставка не би могла да се примени на велике рептилије које гмику по земљи и одлазе у велике воде да би се склониле од врућине. Затим, кад би се ово чак и прихватило, зна се да је Земља увек обилавала областима са ниском температуром.

... или експлозија једне звезде?

Два совјетска астронома, Красовски и Скловски, претпостављају да су праисториски диновски гмизавци — диносаурус, иктиосаурус и други, нестали после распрскавања једне велике звезде услед чега је над Земљом у току неколико недеља аладала топлота од 200 сунана. Овај феномен се догађа сваких 200 милиона година и то на удаљености од Земље од око 26 светлосних година. Оваква

васионска катастрофа не уништава цео живот на Земљи, али њена последица је дејство космичких зракова који не ишчезавају ни у току хиљада година. Услед тога, репродукција диновских животиња прва је на удару.

Као и остале претпоставке тако ни ова није потпуно прихватљива. Јер нису сви диносаурус огромни, немају сви дужину 25 метара и тежину 50.000 килограма, као бронтосаурус и гигантосаурус. Истина је ипак да је од 250 врста ових гигантских животиња 150 врста имало дужину од преко пет метара. Међутим, било их је и знатно мањих: као ној, фуран па чак и као пиле. Како су, дакле, нестале мање врсте диновских гмизаваца?

Наука још није дала коначан одговор на ова питања, но не треба бити нестрпљив. Сваки прикупљени податак и свака, макар неусвојена научна претпоставка, користе воолозима и једног дана имаће се тачан закључак. Засад се може рећи само толико да се климатски услови у Централној Африци нису мењали још од веома давних времена. Велика оледњавања, која су потресала живи свет у Европи, Азији и Америци нису имала значајнији утицај на земље око полутара. Десетину милиона година у њој није било великих промена па није чудно ако су у дубинама огромних афричких језера заостале извесне врсте диносауруса средње величине. Та је претпоставка сасвим могућна и зато се у Африци срећу експедиције које предводе озбиљни научници, и које скупо етитују, а њихов је једини циљ да се открије бар један живи становник, потомак великих гмизаваца. Онемо ко први до њега дође пружиће се прилика да у науку унесе више светлости, а можда и да је делимично измени.

Археолог, отворивши стару гробницу застао је од узбуђења: пред очима му је била лепа стаклена ваза. Пружио је руку према њој, али — она се распала у хиљаде ситних комадића, готово у прах.

Шарени прозори средњовековних катедрала веома су крхка лепота. Мали потрес довољан је да их претвори у комаде.

Шта је узрок? Да ли су наши преци умели да производе добро стакло? Одговор на ово друго питање је свакако потврдан. Чак се може рећи да се некада о производњи стакла знало и много више него данас!

Најпре мало физике. Треба прво видети у чему је основна разлика између чврстог и течног стања.

Чврста тела одликују се сталним обликом, еластичношћу и најчешће кристалном структуром. Према дефиницији, течности — за разлику од

чврстих тела — заузимају облик суда у коме се налазе.

Али и међу течностима постоје разлике, и то не само у њиховом саставу. На пример, етар и вода су лако покретљиве течности, док су уље и, нарочито, асфалт гушћи, теже се лију и теку. У физици се то својство течности назива жилавошћу или вискозношћу. Тако се уље одликује знатно већом вискозношћу него етар.

С друге стране, све течности се хлађењем могу превести у чврст облик, а и обрнуто је готово увек могућно. Вода хлађењем испод нула степени постаје лед, који загревањем опет прелази у воду. Међутим, ако чисту воду у чистом суду хладимо веома лагано и у потпуном миру, може се десити да се вода охлади и испод нула степени, чак и до минус десет, а да се ипак не заледи. Боцу овако прехлађене воде довољно је кучнути ноком или пак у њеној близини јаке узвикнути, па да се дотада бистра вода одјед-

Стакло, течност и кристали

ном замути: претвори се у кашу ледених иглица.

Можда се неко већ и досетио каквом закључку води ова прича и какве везе има са старом вазом и шареним прозорима. Ако није, ево објашњења у четири речи: стакло је прехлађена течност!

Ово вас је можда изненадило јер је општепознато да је стакло веома тврд материјал. Чак толико, да се мора сећи дијамантом.

Али вратимо се поменутој вискозности течности. Посматрајмо асфалт или печатни восак, дакле течности велике ви-

Најусамљеније острва

стрва и острваца од којих је само једно повеће (116 квадратних километара), а остала су врло мала. Од најближег континента (Африке) ова острва су удаљена 3.000 километара, а од најближег насељеног острва Свете Јелене 2.500 километара.

Велика Британија припојила је себи ова острва 1816 године. Главно острво било је пусто док није Наполеон прогнан на Свету Јелену. Тада је ту доведен мали гарнизон, чији је задатак био да спречи присталице Наполеона да га ослободе. Отад је стално насељено. Сада на њему живе 294 становника. Остала острва су пушта. На великом остр-

ву се налази један угашени вулкан висок око 2.000 метара.

После смрти Наполеонове гарнизон је повучен сем три војника којима се живот ту свидео. Дошниц су им доведене жене и једна група насељеника, па се из тога развила данашња колонија. Храбри им се допрема бродовима. Иначе, становници се баве помало риболовом и то кад је море мирно, а на оскудној земљи понекад успе и понешто кромпира. По стенама купе јаја птица. Пошто у том делу неизмерног океана често бесне страшне буре и олује, не може се развити ника привреда.

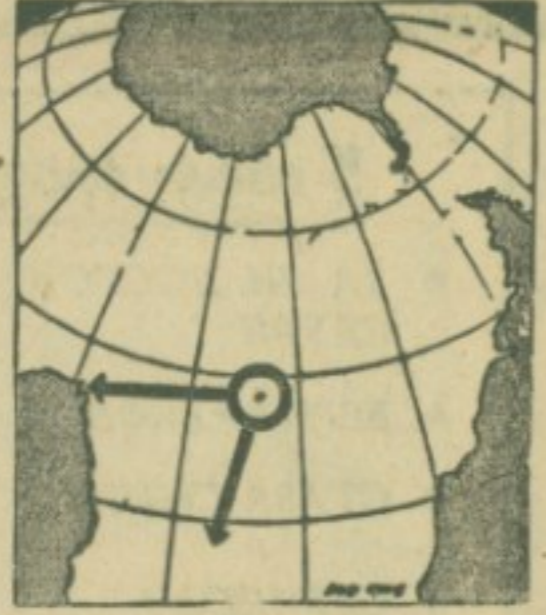
скозности. Ако шипку воска не оставимо на равном подлози, она ће се временом искривити. И стакло се понаша слично: ако се равна стаклена шипка ослони на подлогу само њеним крајевима, већ кроз неколико месеци ћемо приметити да се шипка искривила и да ће таква и даље остати. Појаша се, дакле, као восак, асфалт, па према томе и уље или вода. Значи, стакло је течност коју одликује веома велика вискозност!

Остало је још само крајње објашњење. Може се утврдити и ово. Стакло је течност која је испод своје тачке „мржњења“, у таквомом пре-

хлађеном стању, као и она вода на мразу. Ипак, стакло се неће „следити“ лако као вода. Њему су за то потребни векови али и други утицаји, као што је дуготрајно загревање, озрачивање радиоактивним зрацима и др.

Значи, ваза се распала јер је старо стакло прешло у своје чврсто стање, у кристала. Они нису више могли да задрже свој првобитни облик јер су се у њему створили напони, и ваза се распала.

Стога се немојте много љутити ако вам се неки стари стаклени суд развије иако то по свим „правилима“ није требало да се догоди.

Тристан Д'Акуња је једно од најусамљенијих острва на свету. Налази се у јужном делу Атлантског Океана. Открио га је португалски морепловац Тристан Д'Акуња, 1506 године, па је по њему острво и добило име.

Уствари, то није једно острво, него читав група о-

Руке на Пал

На веома поштучан начин биће одата пошта онима који су пре тридесет година изгубили живот у катастрофи дирижабла „Италија“ којим је командовао Умберто Нобиле. Са 3.000 метара висине, пило-

ти авиона компаније САС који саобраћају на линији Копенхаген-Токио бацше 40 ружа на лед Северног пола, по једну приликом сваког преласка преко места трагедије.

Нови Икар

Један амерички проналазач усавршио је и већ пустио у промет ову необичну нараву, сличну дечјем змају само ку-

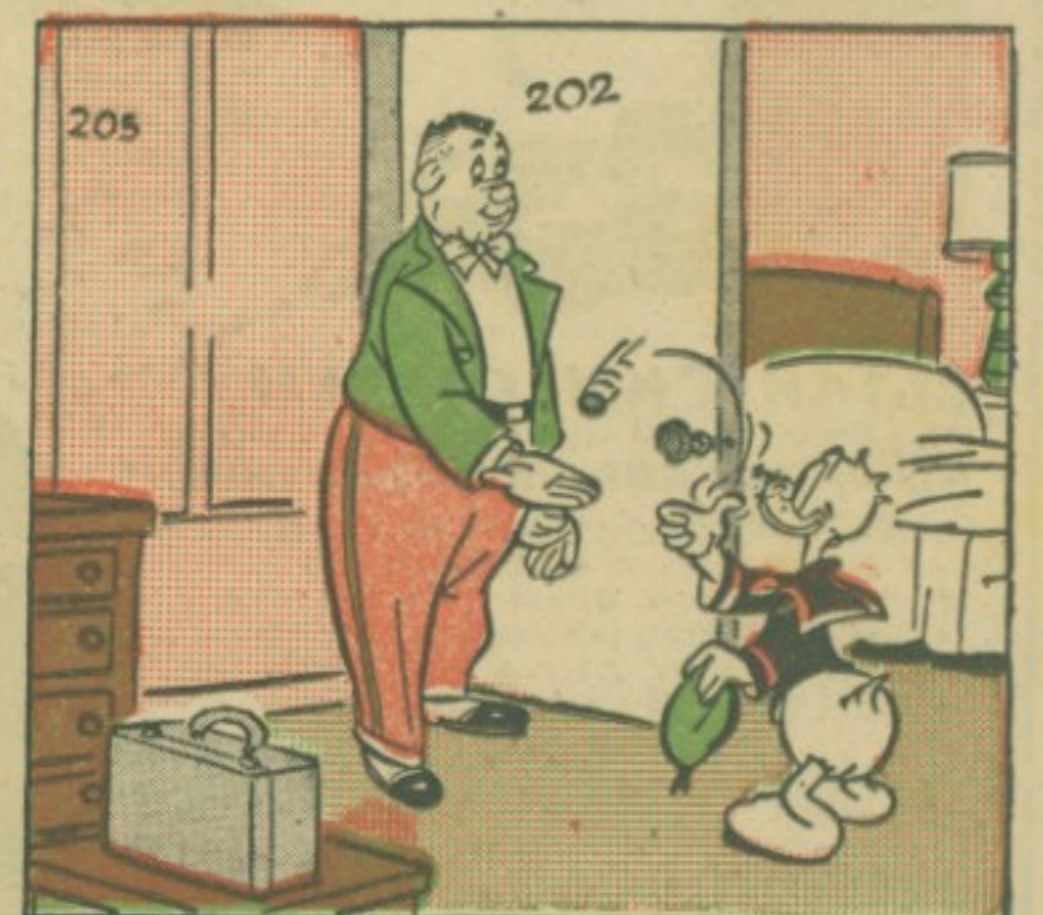
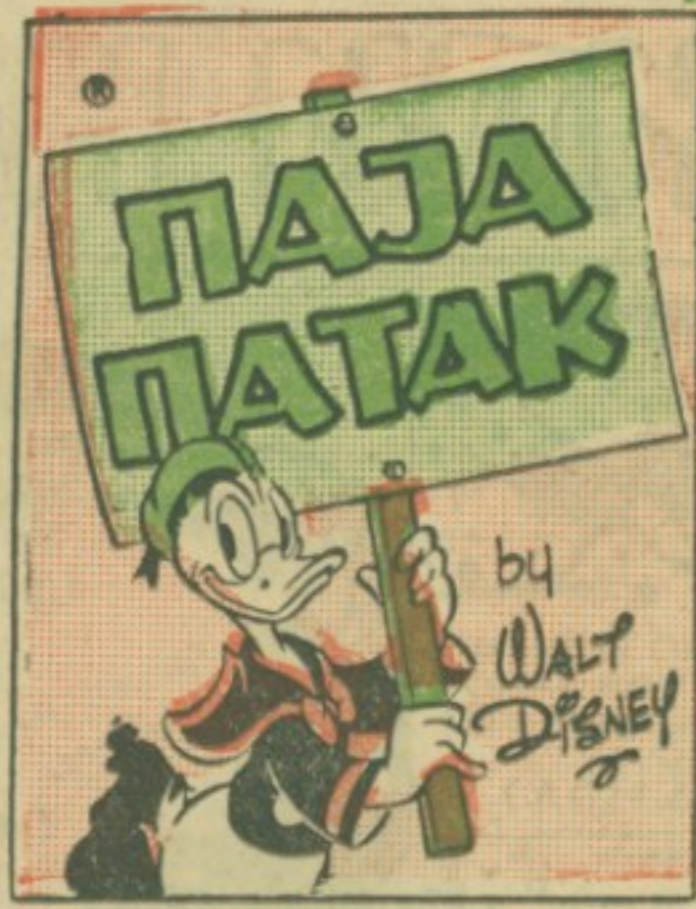
дикома већих размера која омогућује скијашу на води да узлети и остане у ваздуху све док га вуче моторни чамец. До узлетања долази чим скије достигну одређену брзину. Овај спорт већ је постао врло популаран у Флориди, где дечеће скијаше зову „новим Икарима“.

Хидровелосипед

Пре извесног времена могао се на црноморској обали виде-

ти нов модел хидровелосипеда. Његови конструктори верују да ће се он, даљим усавршавањем, показати као врло корисно превозно средство.

НЕ ДАЈУ ИМ НИ ОКА ОТВОРИТИ...

Познато је да се означавање птица врши да би се установило њихово кретање што је за науку веома корисно. Али, китови се маркирају не само због тога него и да би се лакше уловили. Техника је у том погледу толико усавршена, да ловци не дају китовима ни ока да отворе.

На острвима Фиџи постоји осматрачница одакле се помоћу јаких телескопа и догледа врши стално посматрање. Чим се китови појаве, одмах се о томе обавести брод-фабрика, који крене у потеру за њима. Маркирање се врши на тај начин што се са орога испуштају мали метални цилиндри који се забадају у спољни слој сада животиње. Брижљиво се воде подаци о испушеном цилиндру и шаљу Британском музеју, који важи као међународна картотека. Кад се улови маркирани кит, онда се његов цилиндар, снабдевен бројем, пошаље музеју са свим подацима о месту и времену када је уловљен. На овај начин допуњује се мапа о сезонском кретању китова.

АУТО - АВИОН

Да би се „Верзатил Г“ претворило из авиона у аутомобил потребно је само 15 секунди. — тврди његов конструктор др Џексон из Вилберфорса у САД. Ово чудно возило може

у ваздуху да развије брзину од 160 км на час, а 90 на земљи. Пошто „Верзатил Г“ и за кретање на земљи употребљава елисе, њему не смета благо, снег и лед.

Огртачи од хартије

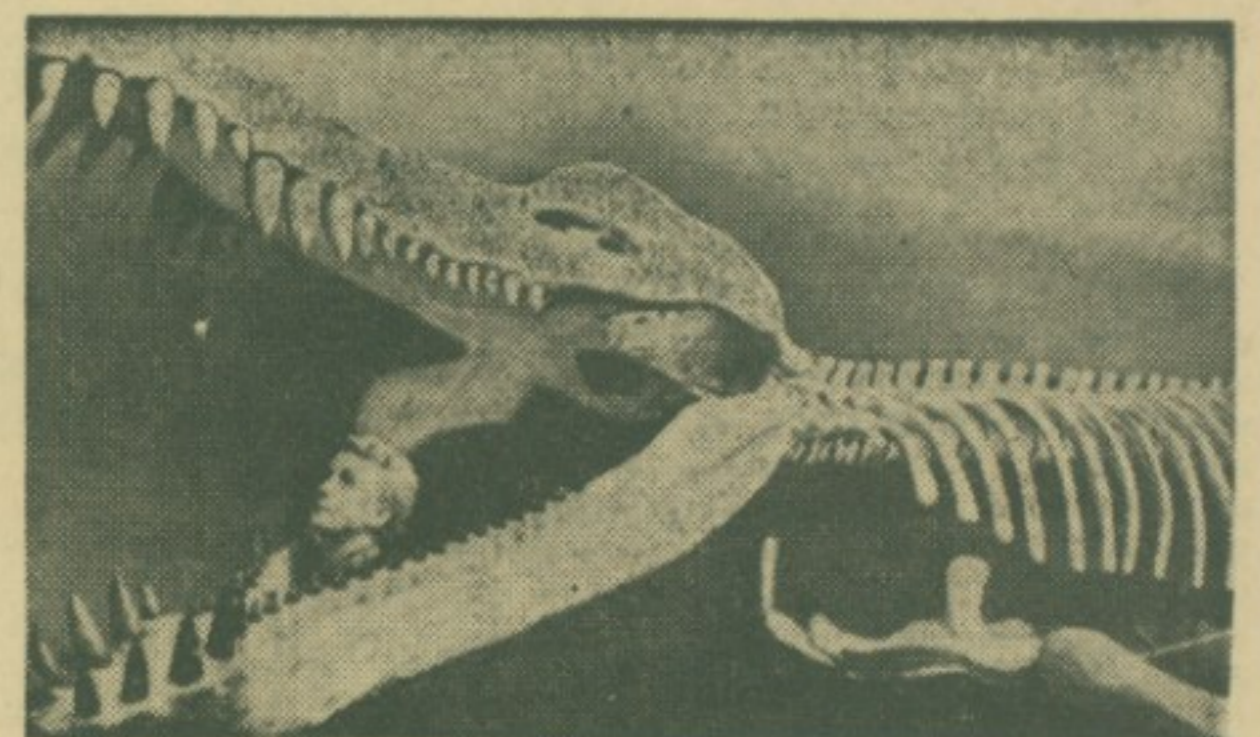
Облачно је и из куће се не може изићи без кишног огртача, мантила или кишобрана. Али, често нам није баш пријатно да вучемо кишни мантил са собом, јер киша се, и поред облака, можда неће излити.

Украјински научно-истраживачки институт за хартију припрема лаке и веома јефтине кишне огртаче који ће се, као новине, продавати на киосцима. Ти огртачи биће израђени од нарочитог препарираниог папира који одолева киши, тако да ће огртач моћи да се употреби више пута пре но што се раскваси.

БАЗЕН ЗА 2.000 ОСОБА

Највећи базен у Европи, дуг 130 метара и с капацитетом од 21.000 кубика воде, гради се у Москви. Базен ће бити отворен идуће године и моћи ће да прими 2.000 лица.

СТАР СТО МИЛИОНА ГОДИНА

Једини потпуни фосилни ко- Иако је костур отворио је стур кроносаура, некад нај- научник Вилфред Шенк 1931 већег морског месождера, стар године. Читави блокови стена 100 милиона година, изложени пренети су у музеј, где су пра је у Музеју упоредна зооло- стрпљивог рада, успели да из- двоје све кости. Оштећене и стариле су морем које се нала- дунштене кости замењене су зило на месту данашње Ау- вештачким и скелет је најзад стралије. Кад се вода пову- састављен. Кроносаур је имао огромну главу и вилице са 80 зуба, од којих су неки дути 20 сан- кла, морско дно је постало стури кроносаура остали су у његовим стенама, метара.

Ripley's

ВЕРОВАЛИ ИЛИ НЕ!

АТЛАНТСКИ ОКЕАН

САДРЖИ ВИШЕ ЧВРСТЕ МАТЕРИЈЕ
НО ЧИТАВ ЕВРОПСКИ КОНТИНЕНТ
КАД БИ СЕ ОКЕАН ИСАШИО
ДОБИЛО БИ СЕ 4.500.000
КУБНИХ МИЛАДА ВОДЕ - 14,5 ПУТА
ВИШЕ НО ШТО ИЗНОСИ ЗАПРЕ-
МИНА ОНОГ ДЕЛА ЕВРОПЕ
КОЈИ ЈЕ ИЗНАД ЛИНИЈЕ
ПЛИМЕ

НАЈМАЊИ КИЧМЕЊАК НА СВЕ
ТУ РИБА ПАНДАКА ПИГМЕА
ДУГАЧКА ЈЕ СВЕГА 8 МИЛИ-
МЕТРА

ДЕЈЗИ ЕШПОРА

ОБЈАВИЛА ЈЕ СВОЈ ПРВИ РОМАН
У 9-ОЈ ГОДИНИ

ГРАД КРУПАН КАО КОКОСО
ВИ ОРАСИ УНИШТИО ЈЕ МНО-
ГЕ КУЉЕ И УБИО ВИШУ СТО-
КУ 7 АПРИЛА 1850 У
КОНДАВАЛУ (ИНДИЈА)

СПОМЕНИК КАМЕНУ ЗА ПОПЛОЧАВАЊЕ
ОГРОМАН КАМЕН ДУГ 6,5 А ШИ-
РОК 4 МЕТРА ПОДИГНУТ ЈЕ КАО СПО-
МЕН НА ИЗГРАДЊУ ПУТА ИЗМЕЂУ БРИ-
ГА И БРИЗЕНА (НЕМАЧКА) КОЈИ ЈЕ
ЧИТАВ ПОПЛОЧАН ОВАКВИМ ШИНОВ-
СКИМ БЛОКОВИМА (1584)

ЧОВЕК КОЈИ ЈЕ
СЛУШАО ОЧИМА!

ШЕСТИ ВОЈВОДА ОД ДЕВОНШИРА

(1790-1858)

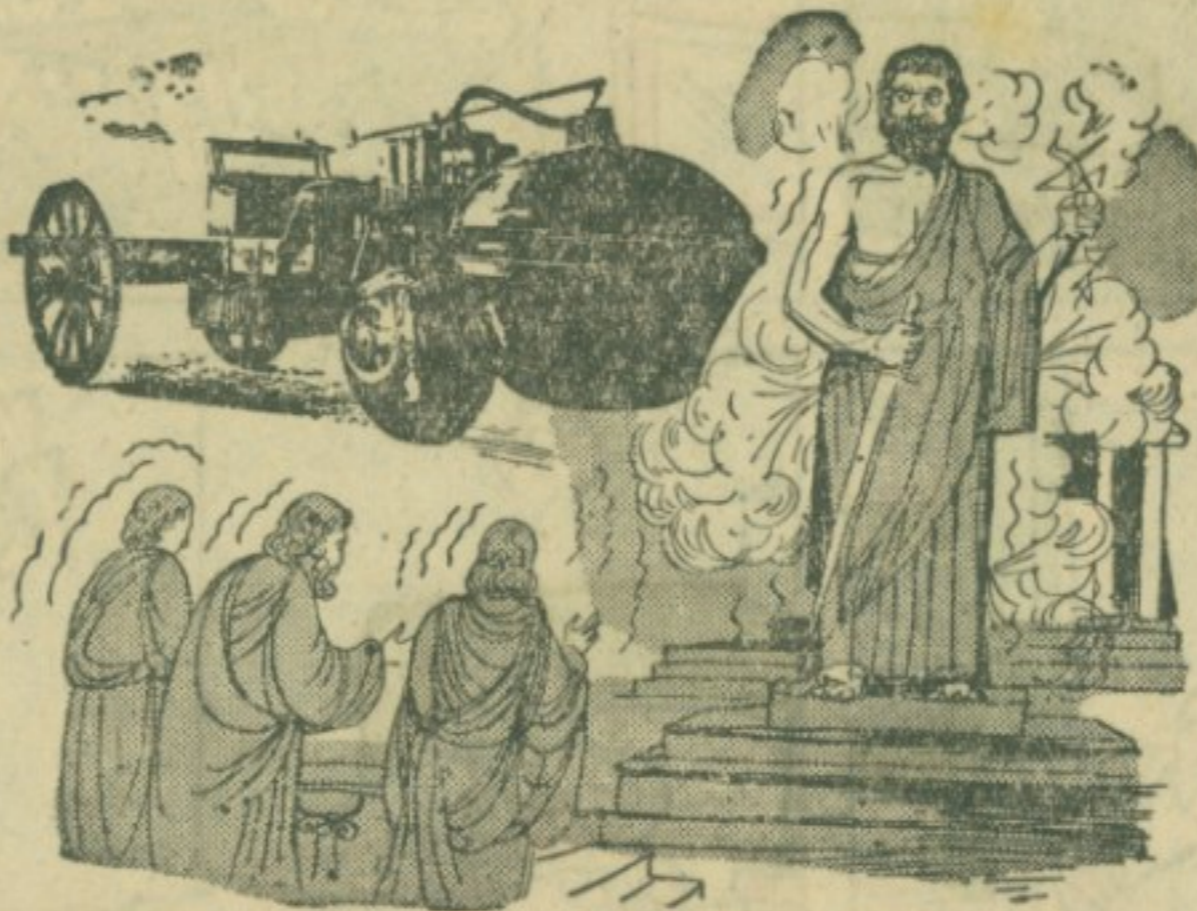
48 ГОДИНА ПРИСУСТВОВАО ЈЕ
ДВА ПУТА НЕДЕЉНО КОНЦЕРТИ
МА ИАКО ЈЕ БИО ПОТПУНО ГЛУВ
КОНЦЕРТЕ ЈЕ ПРАТИО ПОСМА-
ТРАЈУЊИ ПОКРЕТЕ ИЗВОЂАЧА

Обично се мисли да је парна машина изум модерног доба. Међутим, људи су знали за њу још пре више хиљада година! Не може се тачно рећи када је прва парна машина конструисана али се поуздано зна да већ људима Старог века није била непозната готово ниједна тајна енергетских својстава паре. Па ипак, друштвени услови живота тог времена и неограничена бесплатна снага људских мишића, спречили су да се још у доба египатских фараона енергија водене паре почне користити. Једино је познато да је водена пара спрегнута у парну машину употребљавана... за прављење играчака.

Александрије. Он је познавао све појединости конструисана „ларних лонаца“ али је правно, за разоноду својих пријатеља, само занимљиве играчке на чијим су млазевима воде поигравале кугле различитих величина и боја. Ксерон је изумео и више стотина парних машина. Једну од њих познату под именом „еолипил“ патентирала су два француска индустријалца 1837 године као „ротативну парну машину“, али потпуно према Ксероновом опису од пре 2.000 година.

Антички свештеници су употребљавали снагу водене

Давно је то било познато...

Према опису од пре 2.000 година

Пионер парних лонаца и машина био је грчки математичар и механичар Ксерон из

паре да би опсенили вернике. Неки метални кипови у римским храмовима су били у ствари парне машине које су

лупале и праскале, а по потреби чиниле и друга „чуда“ — главе „богова“ уздицале су се или чак летеле неколико метара у вис да би пале међу светину и разбиле се у парампарчад. Наравно, било је увек и повређених. На принципу парне машине, а по упутству Ксероновом, антички свештеници су градили и парне водоскоке. Интересантно је да је Ксерон до појединости описао основне делове Ватове парне машине.

Снага водене паре послужила је чувеном византском архитекти и градитељу базилике Свете Софије, Атемниосу де Тралесу који је био математичар, физичар и хемичар, да изведе једну од најуспелијих подвала. Атемниосов стан се налазио у приземљу раскошне грађевине у којој је моћни византски кнез Зенон сваке ноћи приређивао раскошна славања и пијанке. Архитект који ноћима од галаме није могао ока да склопи, а знао је да би покушај да кнеза упозори на ред представљао лудост, одлучио је да прибегне лукавству. Конструисао је једну парну машину кроз чији је сложени систем бакарних цевки која су се при врху сужавале тесно приљубљене уз греде таванице, куљала под великим притиском водена пара. Дејство је било

тако јако да су се греде повнјале, пуцале и тресле се, малтер опадао а намештај у горњим просторијама љуљао и рушио. Зенон је са својим застрашеним пијаним гостима истрачао на улицу и направио панику тврдећи да је почео јак земљотрес и да треба бежати из града. Већ сутрадан Зенон је напустио дом у коме „замало није изгубио главу“ и тако ослободио чувеног архитекту ноћне вриске и галаме.

Прва корисна примена

Први пут је корисно примењена парна машина око 960 године. Калуфер Жербер, касније професор теологије у Ремсу, конструисао је снажну парну машину чија је енергија служила као погон за монументалне оргуље у Ремској катедрали. Колика је морала бити њена снага види се по томе што је за свирање оргуља у храму Винчестер, према писању бенедиктинца Волстана, морало 70 снажних људи да дува у 26 мехова циновског инструмента. Жербер се није задовољно само овим изумом. За исти храм је конструисао и први парни часовник, а касније га је проналазачка страст толико занела да су га чак почели оптуживати због чаролија. Али ипак му то није сметало да пред крај жи-

вота постане папа Силвестар II (999 године).

У Средњем веку су мајстори-еснафлије почели да користе многе Ксеронове изуме, а нарочито су са успехом правили парне мехове у ковачницама. Француски архитект Филип Делорм је 1957 године са успехом применио Ксеронов „еолипил“ да кроз нарочите одводне цевке разгоним и мирисе из кухиње, а енглески овештеник Вилкинс је на истом принципу конструисао механички парни роштиљ. Добре особине прве парне машине, примењене у домаћинству, хвалили су Леонардо да Винчи и Монтењ.

Једна од најкориснијих, до-

ник Матезиус из Јоachimстала у Чехословачкој. Још у то време постојале су тамо у многобројним рудницима сребра, бакра и калаја парне дизалице помоћу којих се из земљине утробе износила на површину руда и вода. Нема сумње да су то циновски еолипили са ротативним кретањем који претстављају прве аутоматске дизалице у историји.

У Француској је неки инжењер Саломон де Каус (1576—1626) у доба Арија IV, конструисао нарочиту „огњену пумпу“, уствари парну машину, која је под притиском из дубине земље износила на површину воду.

Тек после ових многобројних анонимних „открића“ која се уствари заснивају на Ксероновом изуму, дошли су познати проналазци Папена, Саверија и Њукомена у Енглеској, Џемса Вата у Шкотској и Кишоа у Француској.

скога недовољно проучених парних машина описана је 1588 године у делу „Сарпта“ које је саставио неки настав-

Смрт половине једне рибе

У воолошкој башти Таронга, у Сиднеју, утонула је најнеобичнија риба на свету којој су чувари наденули име „Половина“. Уствари утонуо је и други део једне рибе која је живела већ три године иако јој је недостајало 60 отсто њеног тела. Риба је уловљена 1955 године у Сиднејском заливу. Непосредно пре него што је ухваћена, једна већа риба одгризла јој је више од половине тела, али она је остала у животу јер су сви њени главни органи, који се налазе близу главе, остали недирути. Риба је пренета у воолошку башту у Сиднеју где је увесела гледаоце јер је плувала у „стојећем стању“ пошто су јој остала само једна пераја. На велику жалост чувара и посетилаца „Половина“ је пре неколико дана утонула услед једне црвене инфекције. Ово природно чудо биће сачувано и изложено у сиднејском Природњачком музеју.

СВЕТЕ ЦИГАРЕТЕ

За време археолошких истраживања Смитсон Института у Каза Гранде у Аризони научници су открили стотине светих цигарета, старих више хиљада година које су свештеници Индијанаца Пима употребљавали за време верских свечаности.

КАО ВОЋЕ...

У Индонезији се парадлај употребљава и као воће. Наиме, плод се исече на танке кришке, после ситним шећером и служи као воћна салата.

Откривена тајна супер-проводљивости

Суперпроводљивост електрицитета је феномен који се неочекивано појављује само на врло ниским температурама. Неки метали охлађени готово до апсолутне нуле *губе свој електрични отпор и истовремено не подлежу више утицају магнетског поља. Електрична струја пуштена у суперпроводник бесконачно циркулише док га магнетско поље обилази као што река обилази острво.

Појаву суперпроводљивости објаснио је тек недавно руски научник Николај Богољубов. Он је доказао да на врло ниским температурама електронски метала образују суперфлуидни гас који пролази кроз чврсту материју. Ово значајно откриће буди код научника велике наде. За потрошаче електричне енергије оно је још значајније јер сада само 15 отсто рачуна за електричну струју претстављају трошкови производње, док 85 отсто отпада на губитке до којих долази у самим проводницима приликом дистрибуције струје. Ако би сви електрични каблови постали суперпроводници електрична енергија би појевтинила за 80 отсто.

ПРЕМА ПРЕДАЊУ...

Припадници племена Дајак на острву Калимантан носе огрилице састављене од многих ситних шарених зрнаца. Према предању ове огрилице воде порекло из старе Грчке, а донели су их смели морепловци да би их тражили за бисер и другу скупоцени робу. Сличне огрилице некад су израђивали и домороци Индије и Мексика.

ЗАВЕРА

Једна епизода из Америчкој грађанској рати

стињавала се одавно проношена вест да ће Јужњаци запалити град „Обесите побуњенике о прву бандеру“ — уррала је маса.

Нови позиви за помоћ долазили су из хотела „Метрополитен“, „Нова Енглеска“, „Лав Дој“. Полицајц који је патролирао поред Северне Реке открио је да је један сплав са сеном у пламену.

Све пожарне команде у граду биле су запослене.

Шеф полиције Кенеди узалудно је покушавао да разабере шта се дешава.

Пртљак свих сумњивих гостију хотела донет је у полицију да се прегледа. Један кофер се упалио усред канцеларије шефа полиције.

У дванаест сати и дванаест минута почео је да гори Белмонт хотел. Двадесет минута

касније ватра је захватила хотел Тамани хол. Ватрогасци су уз крајње напоре једва успели да савладају један пожар а већ би почињао други.

У осам сати чувар који је пролазио кроз хотел Астор открио је пожар који је подметнуо Хедли.

Целога јутра и поподне Јужњаци су шетали улицама и посматрали ефекат онога што су учинили. Новине су претиле да ће сваког часа бити ухапшени. Портитри хотела дали су њихове описе полицији. Сваки је био уцењен са 100.000 долара. Вила из које је организација деловала откривена је.

Али и поред стотине детектива они су ушли у вечерњи воз и сви до једнога се вратили у Канаду.

Риболов са пиштаљком и лов помоћу жвакаће гуме

Риболов са пиштаљком претставља нову пецачку страст у Америци. На врху пецачког штапа налази се сићушни мотор причвршћен за удицу. Мотор проузрокује вибрирање минијатурног звончета које производи звук сличан зујању инсекта. Ово привлачи рибу, и она као омађијана прогута удицу без мамца.

Друга забава Американаца, која је и последњи „крик моде“, јесте лов на мишеве помоћу жвакаће гуме. Парче сира се премаже танким слојем жвакаће гуме и остави у углу тавана или неке просторије у којој има мишева. Привучен мирисом сира глодар загризе лепљиву жвакаћу гуму која му напуни уста и залепи зубе. Узнемирен због невоље у којој се нашао, миш почиње да јури тамо-амо узалуд покушавајући да се ослободи лепљиве материје. А пошто се најзад умори лако га је ухватити.

Благо у пепелу

Пепео од угља се баца као непотребан отпадак мада се у њему крије непроцењиво богатство. Један француски хемичар је недавно израчунао да се у више десетина милиона тона пепела од угља, које савремена индустрија баца сваке године, налази 24.000 тона хрома и ванадијума, 40.000 тона арсеника, 48.000 тона цинка, 10.000 тона урана, 5.000 тона слова, 4.000 тона никла, 2.000 тона калаја, 25 тона сребра, три тоне злата и једна тона платине!

Искоришћавање ових огромних количина драгоцених метала ипак се још не врши јер се оно не би исплатило.

Нјујорк је и 25 новембра 1864 године изгледао као и сваке друге вечери. По улицама града про

давци новина извिकивали су најновије вести о напредовању армије Севера у Џорџији. Свет је врвео на све стране. Многи су пристизали пред позориште „Винтер гарден“ где се познати глумца Ервин Брус припремао за премијеру „Јулија Цезара“.

У пожарној команди у 29-ој улици зазвонило је звоно за узбуну. Хотел „Сент Цемс“ био је у пламену. После неколико минута чувени Барнумов музеј, хотели „Свети Никола“ и „Сједињене Државе“ и Ла Фарцова резиденција били су такође у пламену.

Једна од највећих операција Америчког грађанског рата била је у току.

Понашали су се као обични туристи

Министар спољних послова Јужних Америчких Држава поверио је у августу месецу пуковнику Роберту Мартину и седморици других официра задатак да успоставе везу са симпатизерима Југа у Њујорку и да уз њихову помоћ на дан избора заузму град.

Мартин и његови људи, обучени у шивитна одела, стигли су 28 октобра ноћним возом из Торонта у Њујорк. Три дана понашали су се као обични туристи, а онда су почели да раде.

Један од симпатизера Југа Цемс Мек Мастерс обавестио их је да има на располагању 20.000 наоружаних чланова организације „Синови слободе“, која је решена да прекине рат чак и по цену да Југ победи. Али, Мек Мастерс је одустао од своје одлуке када је сазнао да из Вашингтона стиже генерал Батлер, звани „Заер“, са десет хиљада војника да спрече евентуалне нереде приликом избора.

Мек Мастерс је рекао пуковнику Мартину: „Све је пропаало. Вратите се у Канаду док још можете“.

Али официри Конфедерације састали су се у једној вили близу Централ парка и одлучили да не напусте град пре него што нешто ураде.

Следећег дана, пошто су новинама напустили своје кофе-

ре, пошли су да изнајмљују собе по разних хотелима, тако да је ускоро сваки од њих био регистрован у по неколико.

После две недеље капетан Џон Хедли отишао је у једну апотеку на Вашингтоновом тргу и купио око 50 боца „грчке ватре“ — мешавине фосфора и терпентина — која се палила чим дође у додир са ваздухом.

План завереника

У шест часова 25 новембра, Мартин је поделио ове флаше својим људима. Било је предвиђено да се упали 19 хотела и многе друге значајне зграде.

У својој соби на четвртном спрату у хотелу Асторија, официр Хедли је затворио прозоре, спустио завесе, разбацао новине по целој соби, нервозно извадио флашу „грчке ватре“ из чепа и разбио је о зид.

Када је хемикалија планула изашао је из собе, вакључао за собом врата и стрчао низ степенице. Изашао је што је мирније могао кроз хол хотела и пошао ка другом хотелу у коме је изнајмио собу.

Први позив пожарној команди дошао је из хотела Сент Цемс на Бродвеју. Три минута касније чувар Барнумовог музеја открио је пожар на петом спрату. Није протекло много времена а пожарна кола почела су да јуре по целом граду.

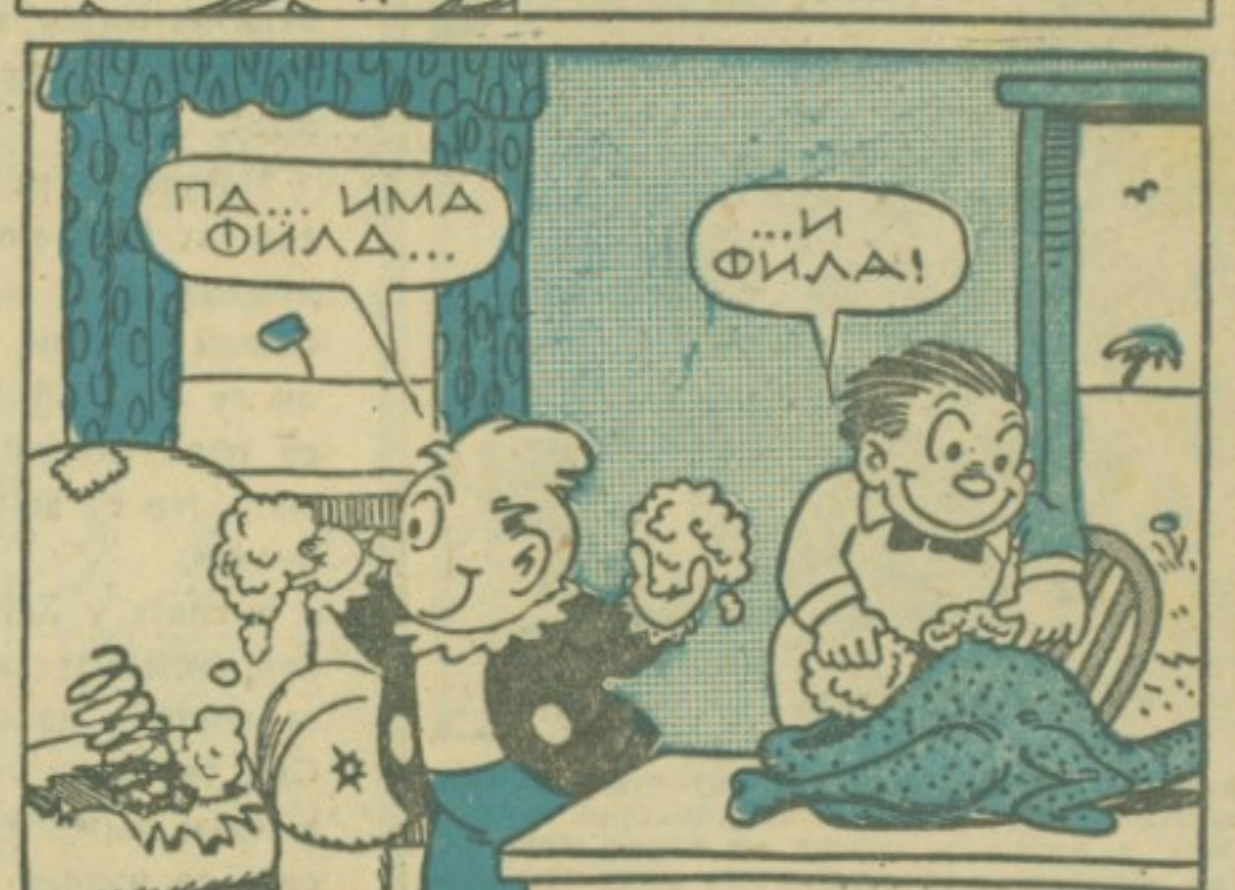
Приликом панике која је настала у Барнумовом музеју неколико жена је спрдало под ногама уплашена публика која је избежумљена истрчала на улицу.

Из позоришта Винтер гарден, које се налазило поред Ла Фардове резиденције, један човек, пошто је чуо са улице звоњење пожарних кола, полетео је ка излазу, а остали за њим. Полицијски инспектор Леонард који се налазио међу публиком, устао је и почео да виче: „Ништа не гори, тај човек је пијан. Останите“.

Маса је уррала

Публика је престала да бежи и претстава је настављена. Али улице Њујорка почеле су да се пуне светом. Оби-

Зожибљаји Бима и Бума

ГОЛУБОВИ

Урођени „таленат“ голуба писмоноше да пронађе пут до свог голубарника учинио га је веома погодним за кувирску службу. У том случају се писмена порука стави у капуслу која је везана за ногу. Голуб писмоноша у стању је да пронађе пут до своје куће и преко потпуно непознатих терена и то са места удаљених и до 150 километара од његовог голубарника. Метална карика на другој ноzi садржи податке о старости голуба и адресу његовог власника.

Једно јато голубова писмоноша витла над својим голубарником. Њихов власник нимало се не боји да ће они негде одлетети и изгубити се, јер зна да ће их њихов нагон увек вратити голубарнику у коме су се издигли.

Један од двадесет хиљада љубитеља и одгајивача голубова писмоноша, колико их сада има у Америци, пушта из корпе младунца из овога јата на крајњи лет ради тренинга, који почиње од седме и траје до 13 недеље живота. После тога, опет ради тренинга, пушта се на дуже летове од неколико километара.

Многи ђаци нису свесни шта значи чути живу реч наставника и његову опомену у прави час, ако ученик погрешити. Али, има деце која похађају школу, слушају предавања а не виде наставника преко целе године.

На разбацаним и веома удаљеним имањима, селима и васаоцима у једном делу Аустралије многа деца не могу да похађају школу као остали ђаци. Због тога су за њих установљене такозване ваздушне школе. Наиме, из такве школе у одређено време наставник предаје свој предмет преко радија, а деца у планинским крајевима окупљена око радио-апарата слушају предавања из математике, историје, физике и других предмета. Прва ваздушна школа установљена је у Алис Спрингу у Средњој Аустралији.

Радозналост орнитолога, научника који се баве изучавањем живота птица, одувек је нарочито била изазивана тајанственом способношћу голубова писмоноша да пронађу пут напрат до свог голубарника, и то без икаквих видљивих путоказних знакова, чак и без обзира са каквих су даљина пуштани да полете. У низу опита вршених са њима, недавно је утврђено нешто доста интересантно. Голубови много лакше проналазе своје стално боравиште ако се оно налази северније него ако је јужно од места са којег се пуштају.

Ово откриће је врло значајно за љубитеље и одгајиваче ове врсте голубова, јер ће их упознати са суштиним овог чудног инстинкта њихових љубимаца.

У прво време власници голубова писмоноша су веровали да се они у својим летовима, на повратку ка дому, управљају према неким карактеристичним обележјима терена. Дошнје, ово мишљење је отпало, нарочито после ноћних летова и то на великим удаљеностима, преко потпуно непознатих крајева. Стога су почеле да се постављају нове теорије: магнетска и електро-магнетска контрола; осетљивост према свелосним зрацима или утицаји ваздушних струја на носне, односно отворе на кљуну, и ушне канале. Изгледа као да ипак постоји извесно умањење снажљивости ако им се уши херметички затворе, што омогућаје претпоставку да ухо игра улогу важнок „пријемника“.

Међутим, најновији опити вршени у Северној и Јужној Каролини, показују да правац при повратним летовима игра велику улогу. Тако се показало да су се голубови писмоноше, пуштени у слободу јужно од својих голубарника, враћали напрат више пута и уз много мање губитака, него они који су пуштани ка северу, тако да су у повратку имали да лете ка

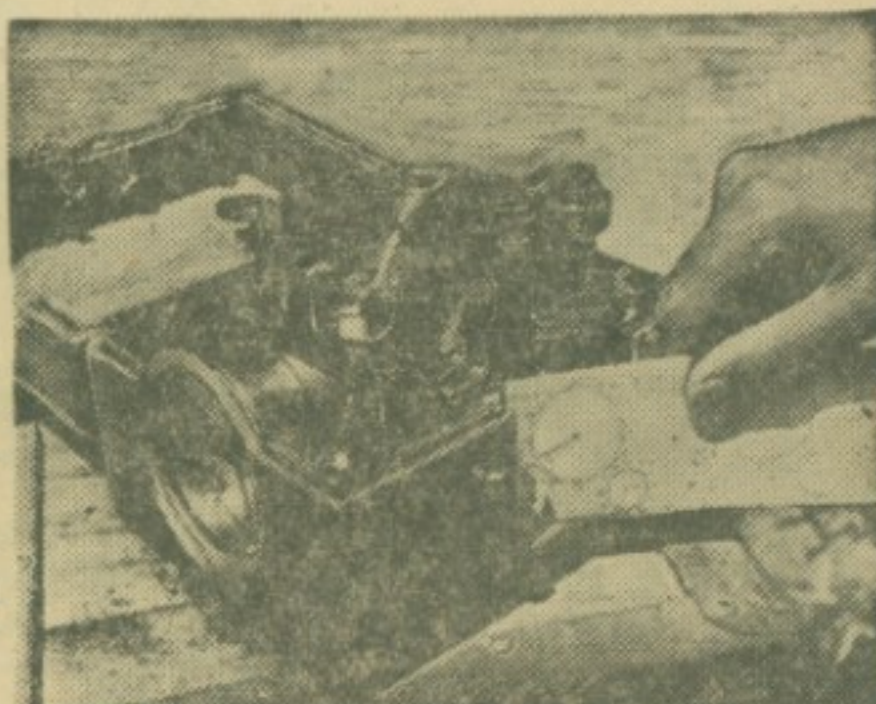
ПИСМОНОШЕ

југу. Према томе научници веле „да нема места разумној сумњи да се ови голубови далеко брже и лакше оријентишу у својим повратним летовима са југа на север, него обратно“.

Овај јединствени таленат голубова писмоноша створио их је „журирима“ још од прастарих времена — од персиског владара Кира.

Са овим голубовима одржавају се и трке. Приређивачи се при томе служе неком врстом радарског система. Голубови се извлаче ноћу и пуштају у повратне летове на даљинама од сто до сто педесет километара, а брзина њиховог лета мери се помоћу специјалних направа, названих „тркачка ознака“, и привезаних за једну њихову ногу. Када голуб учесник трке стигне на циљ, ова се направа убације у један закључани „сат“ за механичко израчунавање времена. После се подаци о постигнутом времену свих голубова упоређују. Из досадашњих опита и утакмица излази да се брзина лета креће од 80 до 130 километара на сат.

Љубитељи и одгајивачи голубова писмоноша обично имају читава јата ових птица и већ од малена их припремају и тренирају за утакмице односно трке. Зато се мали голуб из голубарника вади већ када има отприлике седам недеља; тада почињу и редовне вежбе које трају читавих наредних шест недеља; баца се у вис да би се научио летеву. Онда се приступа тренингу за летове на даљину од 8 до 16 километара. У то време врши се и одабирање, просто на тај начин што се неспособни летачи уопште и не враћају са ових летова. Сваком голубу, чим наврши пет дана старости, ставља се око ноге једна метална карика са назначењем датума када се испулио, и именом његовог власника.

Трка голубова писмоноша обавља се уз разне формалности као и свако друго спортско такмичење. Овај специјални и прецизни апарат, назван „бензинг тајмер“, убележава брзину лета, а то се установљава помоћу једне нарочите направе која је везана за голубову ногу пре такмичења. Чим се голуб врати, направа се скине и ставља у апарат да би се утврдила постигнута брзина. Поциком оваквих такмичења постижу се брзине од 80 до 130 километара на сат.

Ови млади голубови-писмоноше, које видимо на слици, знатно голицају радозналост орнитолога својом способношћу да пронађу пут до голубарника без обзира са које су даљине пуштени и преко којих су предела летели. Да би се објаснио овај „таленат“ голубова писмоноша навођене су многе теорије, али се ни једна није показала као тачна. Најновији опити који су извршени у Америци указују да је инстинкт код ових птица за изналажење пута у неким правцима јачи, а у неким слабији.

Овај лепо примерак голуба-писмоноше, кога видите на слици како чучи у својој адељаци за храну, одликује се извасредним инстинктом за налажење пута до свог голубарника. То се види и из лиготе која је окачена на зиду голубарника. На њој су убележени постигнати рекорди у његовим летовима. Осим тога ту су и подаци о његовом власнику и датум када се издигао.

Кад су Словени дошли на Балканско Полуострво били су неписмени. То је доба, каже калуђер Храбар из десетог века, када се писало „цртама“ и „резама“. Књига нису имали (Прежде убо Словене не имаху књиг, и цртама и резама чтеху и погани суште).

Међутим, како им је у суседству била моћна византиска држава, а од ње су често добијали писмене наредбе, морали су и да јој одговарају. То су прво чинили на грчком језику, јер су за то имали Грке-писаре.

Касније у XII веку почињу сви дипломатски документи да се пишу и на српском језику. Сва та разна писмена саопштења, наредбе, акта и писма сада се чувају по архивима и музејима. Повеље су писане на различитим материјалима: папирусу, пергаменту, дошнје и на хартији. Писмена акта састављана

ПОВЕЉЕ

су по одређеном образцу који су само писари знали. Тако је свака наредба или писмо почињало са „у име Божје“ или „у име светог оца, сина и светог духа“, а после тога исписивано је име и титула оне особе или власти која издаје повељу. Уз име владара, сем његовог имена навођене су земље и области којима је управљао.

Тако је у повељама Стевана Првовећаног писано „Аз Стефан по милости божјој, венчани први краљ у се српске земље Диоклешије, Травуније, Далмације и Захумља“. Врло често ово није одговарало стварном стању. На сличан све

чан начин именује се и поздравља личност којој се повеља издаје. Тај део одговарао би данашњој адреси. Тек онда је долазила садржина наредбе или писма.

Завршни део повеље имао је неколико ставова. На крају је обично стављан датум и знак којим је означаван срећан завршетак посла. Потпис је долазио сасвим на крају и садржао је пуну титулу онога ко пише. Цар Душан се, на пример, потписивао: „Стефан благоверни цар Србом и Грком“. Некада је потпис био уствари само неки знак често врло замршен јер лица која су се потписивала обично нису била писмена.

Сведоци, ако су присуствовали издавању наредбе или склапању уговора стављали су своје знаке или печате.

Повеље данас имају велики историки значај, јер нам говоре о културном, политичком и економском развоју наше земље.

Лези хлебу да те једем...

Природа нигде није тако дарезљива према људима као у неким тропским пределима. Тако Индонезјани могу да саграде кућу од бамбусових стабала. Кров праве од палмовог лишћа, а по поду простиру асору саткану од влакана дрвета пандана.

За израду намештаја употребљава се млади и савитљиви бамбус, а чиније, шоље и друго посуђе праве се од љуске кокосовог ораха. Завесе на прозорима и вратима ткају се од влакана биљке роселе, која је налик на јуту. Не треба много бринути ни за храну, јер свуда око куће расту банане, кокоси, урме и друге корисне биљке. Није чак потребно ни да се пење на дрво да би се плод убрао, јер мали специјално дресирани мајмуни за трен око обаве тај посао. Све то личи на пословицу: „Лези хлебу да те једем“.

БЕРНАР БИФЕ

бризнуо би у плач као мало дете чим би га нешто заболело. Живи потпуно сам, без пријатеља. Сликари његове генерације попреко га гледају, јер их раздира завист што врло брзо продире у висине париског уметничког неба. Он сам осећа њихову пакост и то га поттиче на стални рад, да би им пркосио.

Он слика сваког дана по десет сати

У току следеће две године Бифе доживљава значајан преображај. Више није тако убеђен да ће убрзо да умре, воли живот све више, а нарочито откако је упознао меди-терански предео Француске. Његове слике доносе му скупоцени „Ролс-ројс“, купује вилу и у њеном лепом купатилу проводи доста времена. Најзад, елегантно се одева.

Али пре но што је постао сопственик виле, са својим пријатељем и импресаријем Пјером Бержеом, узео је под закуп кућу недавно премину-лог књижевника Жан Жио-ноа. Прво што је у њој променио било је да окачи слу-да црвено-беле завесе, а онда је почео да прави „животни еликсир“ од куваног јаког црног вина и шећера, којим је служио своје госте. Сам је ку-вао, а тањире, донце и шер-пење је ређао на гомилу че-кајући да се догоди чудо. „Чудо“ се најзад и догодило у облику једног слуге. Пошто је овај преузео и кување, Бифеу је остало много више времена за рад. Он слика сва-ког дана по десет часова и сваке суботе шаље своје тр-говцу по седам готових радо-ва. Кад купи трубу новог платна, исече је на четврта-сте комаде, све их прикуша на зид и цео дан слика исти мо-

ттив у више разних варија-ната. Веома је плашљив. Једне ноћи, у Нансу, где је изнај-мио кућу, пробудила ме је ужасна пучњава. Сјурила сам се низ степенице и у под-руму сам имала шта и да ви-дим. Бернар, његов импреса-рио Пјер и мој муж пуцали су на пацове. Ове одвратне животиње биле су се попеле на даску са сиром која се љу-љала о конопцу испод таванице.

У Нансу смо становали, уствари, у једној пољској ку-ћи око које су се раније на-лазили торови за овце. Ту смо сместили гаражу. У једној шу-пи био је Бернаров атеље, али пун пукотина да се преко зиме нисмо могли загрејати. Ту су долазиле разне угледне личности у посету: министри, начелници округа, страни но-винари, јер је наш домаћин већ био постао знаменита лич-ност и ван граница Францус-ке. Ту је он радио гравире за илустровање „Малдороро-вих певања“. Пошто Бифе ни-кад не заборавља да буде интересантан, он је дошао на веома оригиналну замисао. У-

место да сваке године прире-ди по једну изложбу, он их је приређивао две одједном, а њихово отварање је било истог дана. На једној је изла-гао искључиво цртеже, на дру-гој слике. Била је то у почет-ку велика сензација.

На свакој његовој изложби може се све видети

Као ђак уочи испита, тако се и он спрема за изложбу. На месец дана раније затвори се у атеље и ради над ода-браним платнима дању и но-ћу. Али, чим стигне дан изла-гања, већ мисли на следећу изложбу.

— Шта бих пронашао да идуче године, изненадим пу-блику? — обично каже он.

Бифе често цела странице „Ларуса“, јер воли да прави композиције према сликама које се налазе уз текстове. Он купује старе поштанске разгледнице које пречртава на своја платна. На почетку је био сувише сив и монотон, али се његова палета постепе-но осмелила и обогатила: црвени тонови, љубичасти, жути и плави све чешће се појављују.

Бифе се не ограничава на један жанр. Не жели да буде само сликар мртвих природа или да је портретист. И пеј-заж историске садржине он ставља на платно. На свакој његовој изложби може се све видети: сцена из цирку-са, рат, Јованка Орлеанка, улица у Паризу и много шта друго.

Уколико му је цртачка ли-нија елегантнија, његови про-тивници га проглашавају све слабијим сликаром. Други сме-трају да он напредује из дана у дан.

Шест месеци у години Бифе проводи на југу Француске, остало време у Паризу. Не само због његовог богатства, већ због тога што је изузетан уметник чија сликарска лини-ја и боја занста имају шта да кажу данашњем човеку, он је тражен и позиван у друштва хиљаде људи. Међутим, мла-ди човек је просто неухват-љив. Схватио је важност ра-да и краткоћу времена у жи-воту, па се не одваја од сво-јих платна, а сусрете и раз-говоре избегава на све могу-ће начине.

Један од изванредно обдарених сликара данашњих младих Бернар Бифе буквално зарађује милионе. Његова су дела најтраженија роба уметничких пијаци. Кад је имао двадесет година, био је толико мршав и слабуњав да је мислио како неће још дуго жи-вети. Данаас, у тридесетој години, он је освојио свет. У једном чланку са више података о његовим необичностима не-го о биографским чиње-ницама, Катарина Валов, супруга Бифеовог прија-теља, упознаје нас са о-вим француским слика-рем.

нат. Директор једног од па-риских позоришта, стари Е-берто, који, као љубитељ у-метности, у свом стану има лепу збирку слика, кад је ви-део декор непознатог ома-динског позоришта узвикнуо је:

— Гром и пакао, где стану-је тај дечак? Морам одмах да му поручим једно платно!

А тај дечак, се налазио у истој дворани. Пошто је био примно хонорар за свој рад, откупио је од продаваачице сву чоколаду с теаге и јео је у једном углу.

Дотле, он се уопште није купао. Пресетљив и нежан

Тодине 1947, као сасвим непознат, Бернар Бифе до-бија са сликаром Лоржуом, Награ-ду уметничких критичара. Већ тада он има верне љубитеље који су осе-тили вредност његових сли-ка. Они често навраћају у те-сну собицу-атеље у улици Батинол да покупају за мале паре све што он успе да на-слика. Кад изиђе на улицу носи стари капут од грубог сукана чији су гломазни цепови набијени комадићима разнобој-них оловки, канапима, гума-ма, по којом начетом таблом чоколаде и епруветама са пи-дулама. Мршав као костур, да се човек од њега уплаши, он занста „плива“ у свом оде-лу. По цео дан црта и слика, а кад би се повео говор о не-ком уметнику кога не цени, Бернар би стао да се цери показујући своје жуте зубе. Ако би неко говорио о њему и желео да га с ким упоре-ди одмах би протествовао. Ње-га прогони мисао да ће врло брзо да умре, и зато време проводи у грозници укурба-ног рада. Стално узима пилу-ле „ортедрин“, које разбија-ју сан. Апотекари из његовог кварта, пошто су га сви брзо упознали, одбили су да изла-зе у сусрет његовим траке-њима, плашећи се да се не отрује.

Где станује тај дечак?

Године 1948 израдио је ку-лисе за комад од Монсињја, за неко омладинско позори-ште у Паризу које се прија-вило за такмичење. Шпеку-ланти, који се баве откупом слика и који предосећају Би-феов успон, купују их од ње-га будућшто, да би му „учи-нили услугу и милост“. За ши-ру публику он је још непов-

Да се што боље искористи

Као што је познато кит је крупна животиња и лоз на њега није лак. Па и кад се кит убије, потребно је дуго вре-мена док се његово огромно тело пренесе на брод-фабрику и до потпуности искористи. У раније време било је много отпадака, јер је месо трулило. Да би се то спречило сада чим се кит извуче на брод, ушприцава му се препарат био-стат у трушну дупљу, па се тако штета знатно смањује.

КОЛИКО ЈЕ САТИ...

Крајем јула 1936 Британско министарство пошта увело је аутоматски часовник за обавештавање публике о тачном времену. На телефону се једноставно окрене група слова ТИМ. За 22 године само у Лондону овај часовник дао је 617 милиона обавештења. Доцније је сличан обавештач успостав-љен у Ливерпулу, а касније се мрежа раширила. Сада два и по милиона телефонских претилатника у целој Британији пита ове часовнике дању и ноћу: „Колико је сати“?

НАЈТАЊИ СЛОЈЕВИ ПОМОЋУ НАЈПРЕЦИЗНИЈЕГ АПАРАТА

Француски научник Фернандез Моран конструисао је изванредно прецизан апарат који помоћу нарочитог дија-мантског ножића може да сече слојеве „дебеле“ стоти део микрона, односно стохиљадити део милиметра. Помоћу овог апарата влакно косе би се могло пререзати уздуж у још не-колико тањих слојева. На овај начин добијаће се тањи сло-јеви за посматрање, испитивање и фотографисање електро-ским микроскопом.

ПУДЛТАУН — ПСЕЊИ ГРАД

У центру Нјујорка, иза једне велике оgrade, налази се неколико грађевина које носе необичан назив „пси град“. У једној од његових зграда је највећа кројачка радња за псе где се кишни мантили са капљачама за ове четворо-ношце продају за 6.000 француских франака, капутини од јеленске коже за 16.000, вечерњи жакети за 10.000 бунде од визона у природној или пастелној боји за 100.000 франака итд. У Пудлтауну се пси не само облаче већ се и купају, „шишају“, лежирају, а у случају „душевног обољења“ под-вргавају се чак и психоанализи.

Овако је лечена недавно нека кучка Кимбо која је па-тила од „момлекса челика“ — почињала је да урличе чим би покушавали да је шишају макама. Кимбино лечење је трајало осам недеља. Она додуше није ни оздравила, јер још и сада бежи од макама као ђаво од крста, али је бар утрошено 1,200.000 франака.

Занимљиви угао

ПАС НИ-ХИ
ДОБИО ЈЕ ДИПЛОМУ „ИНСТРУКТОРА ЗА СИГУРНОСТ У САОБРАЌАЈУ“ ЗБОГ ТОГА ШТО ЋЕ ПОКА-ЗИВАО ШКОЛСКОЈ ДЕЦИ ИЗ ФИЛАДЕЛ-ФИЈЕ КАКО ТРЕБА ПРАВИЛНО ПРЕЛАЗИ-ТИ ПРЕКО УЛИЦЕ

ПЕСМА ЧИЛЕАНСКОГ ДРОЗДА
ДАЛА ЋЕ ДРЖАВИ ЧИ-ЛЕ ЊЕНО ИМЕ ГЛАС ОВЕ ПТИЦЕ ЗВУЧИ „ТСИЛЕ, ТСИЛЕ“

ШЉУКИЦА
ИМА УШИ ИСПРЕД ОЧИЈУ

ЈУЖНОАМЕРИЧКУ КАШИКАРУ
ДОМОРОЦИ ЗОВУ „АНАНАААНАНА“

ЈЕДНА ВРСТА АМЕРИЧКЕ КУКА-ВИЦЕ МОЖЕ ТРЧЕ-КИ ДА ПРЕТЕКНЕ КОЊА

Тако сам

Носио је јаке наочари, одлично скројено вечерње одело, а на малом прсту леве руке два лепа мушка прстена. Већ сам много о њему слушао. Био је један од најбољих кинеских лекара. Специјализовао је у Бечу и Берлину код најпознатијих интерниста. Сада су му европски пријатељи приредили опрштајни банкет, пред полазак у Вухан, где је требало да прими катедру професора универзитета.

— Како сте у ствари дошли на идеју да студирате медицину? — упита га један од нас, запаливши му цигарету. — Да ли потичете из лекарске породице?

— Из лекарске породице? — понови др Ли Јен Цунг с осмехом. Не, мој отац је био гусар.

Насмејасмо се гласно. Доктор Милнер га удари по рамену.

Не шалим се...

— Згодан младић, овај наш кинески пријатељ! Он је права енциклопедија знања, а увек расположен за шалу.

— Не шалим се, — рече Кинез. — Мој отац, нека му је слава, био је гусар, а ја такође.

— Он мисли да је гусар зато што добро напађају од својих пацијената, — покуша да га извуче др Риббијан.

Пошто смо се опет сви насмејали др Цунг погледа зачуђено цело друштво:

— Ви Европјани сте чудни људи. За нашу учтивост кажете да је претерана и неискрена. А кад говоримо праву истину, мислите да глумимо. Позив гусара је много опаснији од лекарског, а ризикантији од трговачког.

— Нећете ваљда да тврдите, докторе, или заправо господине професоре, да сте на падали бродове и клади путнике, пре него што сте постали студент медицине?

— Клади? Какав је то опет европски израз! — чудно се др Цунг. — Ми смо заробљавали људе и уз откуп опет их пуштали на слободу. Кад је долазило до борбе било је наравно и жртава. То је потпуно природно. Мртвих код противника а и код нас.

— Да ли је то хвалоспев гусарском позиву? — упита др Милнер, коме је ситуација била врло неугодна.

— Никуком случају. То није леп позив. А ако желите да чујете, драге колеге, како сам постао доктор радо ћу вам испричати.

Пристадосмо, и домаћин поново напуни наше чаше.

— Нас десеторица гусара

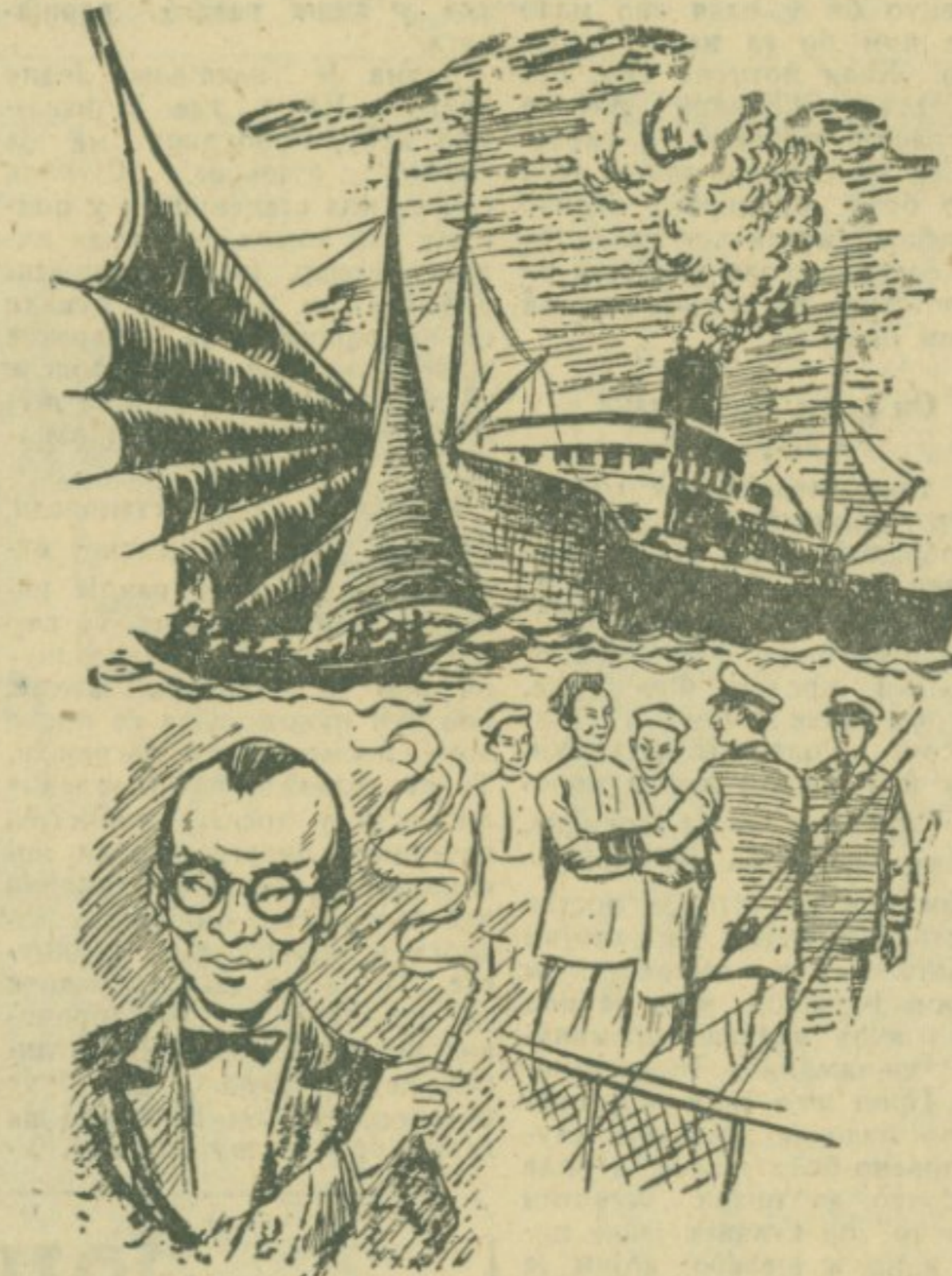
запослили смо се као морнари на једном енглеском броду, који је саобраћао између Фуџуа и Венџуа, с намером да једне ноћи нападнемо посаду и брод одведемо у Синџанг. Тамо су наши људи чекали да приме посаду и товар. У нашим торбама било је скривено оружје.

Требало је да заробим капетана брода

Пошто сам, захваљујући мом оцу, уживао углед, мени је припала најглавнија дужност — да заробим господина О'Нила, капетана брода. То није значило да га убијем. Јер употреба оружја било је увек последње средство. Требало је да га заробим и тако брод лишим вође. Жена капетанова налазила се такође на броду. Били су се тек венчали и говорило се да је она из врло богате енглеске породице, а и то да ће се он ускоро повући из ове службе. За њих двоје откуп би свакако био велики. Мој млађи брат требало је на време да уклони радиотелеграфисту из његове кабине.

Те ноћи била је густа магла. Брод је ишао у пола брзине, а сирена је из опрезности завијала сваки час. Нама је то све таман одговарало.

Неопажено смо заузели сва

ки своје одређено место. У цеповима смо имали револвере и ножеве. Чекали смо само знак да нам га наш вођа да са прамца брода. Господин О'Нил био је прилично млад, око тридесет пет година, али није био снажан.

Веровало сам да ћу њега лако савладати. Нисам хтео да имам много обзира: био је веома строг и волео је да други осете његову моћ.

Те ноћи нисам био на служби и није требало у то време да будем на палуби. Тамна

ноћ била нам је савезник. Опрезно сам се дошупљао до капетанског моста, и успузао се до кабине. Море је било мирно и таласи су равномерно ударали о бокове брода. Један друг пошао је према крми. Требало је да се обрачуна с крманом. Мој брат је већ стајао крај радио-кабине. Очекивали смо само знак.

Одједном се зачу тапканье многих босих ногу и одмах затим настаде пуцњава и комешање уз луду вику.

Капетан излете из своје кабине. Био је потпуно изгубио присуство духа и није могао да се снађе. Али, ја сам одмах схватио шта се десило, јер сам приметно да се покрај нашег брода љуља једна велика цунка. Значи, разбојници су нас напали. Одмах ми је било јасно да је неко с нашег брода био у плетен у ову игру. Цунка је била везана уз нас и пловила је упоредо с нама. Видео сам како се један од нападача бацао на мог брата. Опалио сам из револвера и убио га на месту.

Тако сам постао лекар

— Гусари? — упита капетан.

— Да господине, — одговориох ја. Није се смело гу-

бити време. Као чопор дивљих звери напали су нас. Нисмо се борили против људи који су нам покварили посаду, него за своје голе животе. То нам је било потпуно јасно. Пуцао сам лежећи на палуби. Покрај мене лежао је мој брат и поново пунио револвер. Наш трећи друг брањено се на крми од нападача. Пошто смо ослободили мост, стрчали смо низ степенице на доњу палубу, где се борба наставила. Сва посада нашег брода помагала нам је у свему. Успео сам да пресечем уже којим је била везана цунка за наш брод. Тиме сам пресекао пут њиховом појачању. Лађица је остала иза нас и изгубила се у магли. У оштрој борби успели смо да победимо нападача. Тројица су бачена у море, друге смо везали, а већина је била рањена.

После кратког времена, иако је била још ноћ, дође нам у помоћ и једна енглеска топовњача, коју је телеграфиста позвао. Официр с неколико људи посаде пређе на наш брод и прегледа цело ово чудо.

Капетан О'Нил је окупио целу нашу посаду и одржао нам пред гостима говор пун захвалности.

— Сви на броду извршили су своју дужност, — рече он дубоко тронут, али стварна заслуга за спас брода и путника припада кинеским морнарима, а у првом реду Ли Јен Цунгу.

У томе је имао право. Да ми нисмо били с оружјем у рукама — о чему он уопште није размишљао — људи са цунке освојили би наш брод. На крају свима нам је захвално стегао руку. Капетанова жена и преплашена група путника такође нам је пришла и захвалила се срдечно речима, поштом и поклонима. Била је то, како ви Европјани кажете, дирљива свечаност.

Мој брат је био прилично тешко рањен убодом ножа. Лекар са топовњаче превио му је рану.

— Штета што немамо лекара на нашем броду — рече капетан О'Нил. И одједном се окрену мени: да си ти лекар, мој младићу, могао би да помогнеш свом брату. Ако желити, можеш да студираш медицину.

Сматрао сам ово као шалу, али он озбиљно настави: — То је најмање чиме могу да ти се одужим — да те пошаљем на студије уколико ти за то имаш вољу.

— Да, драге моје колеге, тако сам ја постао лекар. То је сушта истина. Ми често избегавамо да кажемо истину, али никад не лажемо.

Он извади цигарету из своје златне табакере и валапи је скупоченим упаљачем.

7 ПАТУЉАКА И ЗЛА ВЕШТИЦА

СВА ИМЕНА НЕШТО ЗНАЧЕ

Ако чујете неко име са острва Јаве нећете знати да ли је мушко или женско. Зато пазите како се оно завршава. Ако на крају има а, и или ах, их онда будите сигурни да је у питању жена.

Сва њихова имена понешто значе: тако име Нилатаја „Светлосни зрак“, док Вивахари „дете које је рођено на дан венчања својих родитеља“; Унтунг је „дечак на кога се срећа смеши“.

Једно племе под именом Батак има чудне обичаје. Ако се двоје из тог племена воле, иако нису ни у каквом блиском ни даљем сродству, не могу да се уму, јер припадају истом племену. Због тога они често мењају своја имена. Углавном се дешава да готово сви узимају име које почиње са „Су.“ Отуда у индонезанском имену око 90 одсто имена почињу тим слоготом.

САМО КАД ЈЕ НЕОПХОДАН

После испитивања др Книга са Универзитета у Њу Орлеансу, лекари ће морати озбиљније да промисле да ли да употребле рендген кад је у питању трудница. И раније је било познато да велика доза Х-зрака у раној трудноћи може неповољно да делује на фетус, каже др Книг, али се мислило да мале, дијагностичке дозе, не шкоде детету у каснијим стадијумима.

Проучавања показују да је проценат деце до 10 година, умрле од леукемије и других форми рака 13,3% ако је употребљаван рендген док их је мајка носила, а 7,4% ако није. Слични резултати су добијени и у Луизијани.

Даље, др Книг каже да Х-зраци проузрокују промену у генима, носоцим наследних особина, а она се може испољити и тек после неколико генерација.

Бледа претстава донекле тачна...

Теогрaфски и збеници сувише једноставно објашњавају стварање облака, кише и других атмосферских талoга. Сетимо се само објашњења — сунчеви зраци претварају воду са површине океана у водену пару која као лакша одлази у атмосферу где се образују облаци; ветар их затим гони и они изнад континента изливају кишу, која се кроз реке враћа опет у море.

Најновија метеоролошка проучавања су показала да је ова бледа претстава само донекле тачна. У тренутку свог образовања изнад мора облак садржи једва толико воде да се из њега исцеди три милиметра воденог талoга. Па ипак, за време његовог дугог путовања он излучи 100 милиметара атмосферског талoга. То је могуће само захваљујући чињеници да облак супротно нашим ранијим претставама, није резервоар већ прави усисач воде. Од тренутка када га, на пример, ветар са атлантских обала почне гонити према истоку он вуче за собом и око себе огромне количине невидљиве водене паре која се исто тако обрадовала изнад океана. Када потроши своје резерве воде облак кондензује околу водену пару у кишне капи и наставља да натапа тло. Ова водена пара претставља око 17 одсто воде. Преосталих 80 милиметара воденог талoга које облак у току свог путовања на исток излучи на тло добијају се од водене паре обра-

зоване испод облака од испарења из река, језера, са земље и из биљака. Ову водену пару облак сише као каква црипка и кондензује у кишне капи. Од течности коју облак излучи на земљу 80 одсто се поново у облику водене паре враћа атмосфери а 20 одсто односе реке у океане.

Тек недавно британски научник М. Лоу открио је колико значајну улогу у снабдевању атмосфере влагом играју шуме. У крајевима без шума земља упија 70 до 80 одсто атмосферског талoга који затим образује изворе и реке и враћа се у мора. Шума задржава 40 одсто кише која се непосредно са лишћа испарава док 30 одсто одлази у корен дрвета одакле се посредно враћа у трне и лишће и тако опет испарава. Значи да шуме враћају брже атмосфери 70 одсто примљене воде и на тај начин омогућују интензивно образовање облака и заливање тла довољним количинама ки-

ше. Тамо где има шума атмосфера је увек засићена довољним количинама воде и вегетација је богата и бујна. Само захваљујући шумама сматрају савремени научници, Северна Африка и Сахара су у античко доба имале довољно воде што је омогућило бујну вегетацију у овим крајевима па и стварање значајних цивилизација. Када су у ове крајеве дошли Арабљани, за неколико деценија они су искрчили све шуме. Вода набујалих река је спирала земљу тако да су остали само каменито тло и пустињске површине.

Савремена наука указује на још једну крупну заблуду већ

одавно устаљену. Роса, чију улогу често занемарујемо, јер је сматрамо да је количински незначитан, уствари је извор воде и већи чинилац за опстанак биљног света, него киша. Вегетација би у многим крајевима могла да се одржи захваљујући само роси — без иједне капи кише док би обрнуто било немогуће. Познато је да у југозападној Швајцарској биљке добијају 10 одсто више воде преко росе него путем кише док вегетација Израела натапа годишње свега 15 сантиметара кише, а 25 сантиметара росе. Значајно је такође да је роса много кориснија за биљке него одговарајућа количина кише јер се њене капи не губе већ их непосредно упија лишће а делом се сливају низ дршку или грану до стабла и натапају земљу око корена. Сматра се да је 25 сантиметара росе двојструко корисније него иста количина кише.

Како је рођен витамин Т

Одмах после Другог светског рата, 1946 године, аустријски биолог професор Геч открио је витамин Т кад је одлучио да ларве мува не храни више медом и зашећереном водом већ термитима. У почетку, ова промена у начину исхране није на ларвама оставила никаквог трага. Но, десетог дана, он

су почеле нагло да расту тако да је од њих настала генерација елитних мрва-војника, веома јаких, с великом главом и снажним вилицама.

Професор Геч поновно је експеримент са једном врстом мува и добио је још занимљивији резултат. Храњене термитима муве су живеле двапут дуже. Тако је аустријски биолог дошао до закључка да се у телу термита налази нека активна материја, нека супстанца која убрзава раст, крепи организам и повећава животну отпорност. Он је одлучио да ту материју назове „Фактор Т“. Касније, у току проучавања, професор је дошао до закључка да је у овом случају реч о правој витаминској смеси у којој преовлађује нарочито витамин Б. Њих инсекти извлаче из печурки, извесне буџи, квасца и сличног, чиме се данас и људи углавном служе употребљавајући модерне лекове.

„Фактор Т“ је назван доп-није витамином Т. Неразвијено одојче или слабуњаво дете које мало једе, брзо ће добити апетит и опоравити се ако му се даје овај витамин. Он чак повољно делује и на деце расположење — раздражљивост и склоност ка плачу уступају место ведрини.

Исти је успех постигнут и са одраслијом децом. У једном граду у Немачкој, школској деци је даван неколико недеља витамин Т и она су за то време добила у тежини знатно више него целе претходне године када су своју исхрану појачавала другим средствима.

Немачки професор Берс је први покушао да витамином Т лечи и замуцкивање. Педесеторо деце која су замуцкивала зато што су сувише касно проговорили, ослободила су се ове навике, док на случајеве где је посреду психолошки узрок, витамин није имао дејства. Деца повучена у себе, ћутљива, којима се речи „клетштима извлаче“, постајала су причљива, ведра и слободнија. Према професору Берсу витамин Т има најјаче дејство на поправљање здравственог стања деце од 3 до 7 година.

Узбуновима планинских предела Новог Зеланда, на висини од 1.000—1.600 метара, живи једна врста папагаја, назван киа. Живе и у шумама на некој надморској висини, а негде и на самој морској обали. Перје кие је маслинастозелене боје са црним рубовима. Унутрашњи делови крила прекривени су црвеним перјем. Одрасла птица може бити дуга и до пола метра, док јој је веома снажан кљун дуг око шест сантиметара. Када иде по земљи, онда скакуће или се гета. Тада изгледа као да је нешто замишљена. У јулу киа снесе четири бела јајета дуга око 4,5, а широка око 3,5 сантиметра. Гнезда прави од труле дрвене коре у пукотинама стена, а у нижим надморским висинама прави их у шумама и то у рупама испод корења дрвећа.

Папагаји кие су интелигентни, увек су спремни за шалу и игру, а изнад свега су радознали. Веома уживају да се спуштају једни иза других низ лимене кровове кућа. Тада човек добија утисак да су задовољни што тиме узнемиравају укућане.

Кие не могу одолети да свој кљун не „зауку“ у све што виде. Често се дешавало да неко остави у планини свој шатор или аутомобил без ичијег надзора и не знајући да га кие посматрају. Чим се он удаљи, кие оштрим кљуновима поцепљу шатор и кров аутомобила или одгурају предмете које нађу низ стрмину и неприступачне стене. После тога се повуку и стрљиво чекају власника да види дармар. А чим он наиђе, почну да креште. Нарочито дигну праву узбуну кад примете да се он љути; као да уживају у томе. Веома су лукаве. Некад их човек узалуд тражи по дрвећу одакле мисли да допире њихова дретка, а оне га прате на извесном отстојању, скакућући по земљи. Кие нарочито привлаче светли предмети. Прво се окупе око њега, почну да креште као да одобравају саветовање, па га после тек „испитују“. Ако такав предмет човек сакрије, оне га упорно траже. У сточарским пределима Но-

Папагај наг љапајајима

вог Зеланда кие су јако омир-пажљиво уклања вуну са слануте, јер многи сматрају да бине и задаје јој ту страхови-оне убијају овце. Иако струч-те ударце, јер је лој око буњаци говоре да не нападају брега за њу велика посласки-здраве овце, фармери остају ца. Киа се иначе углавном при свом уверењу и убијају храни црвима, бубама, разним их немилосрдно. Опште је у-друтним инсектима и семењем.

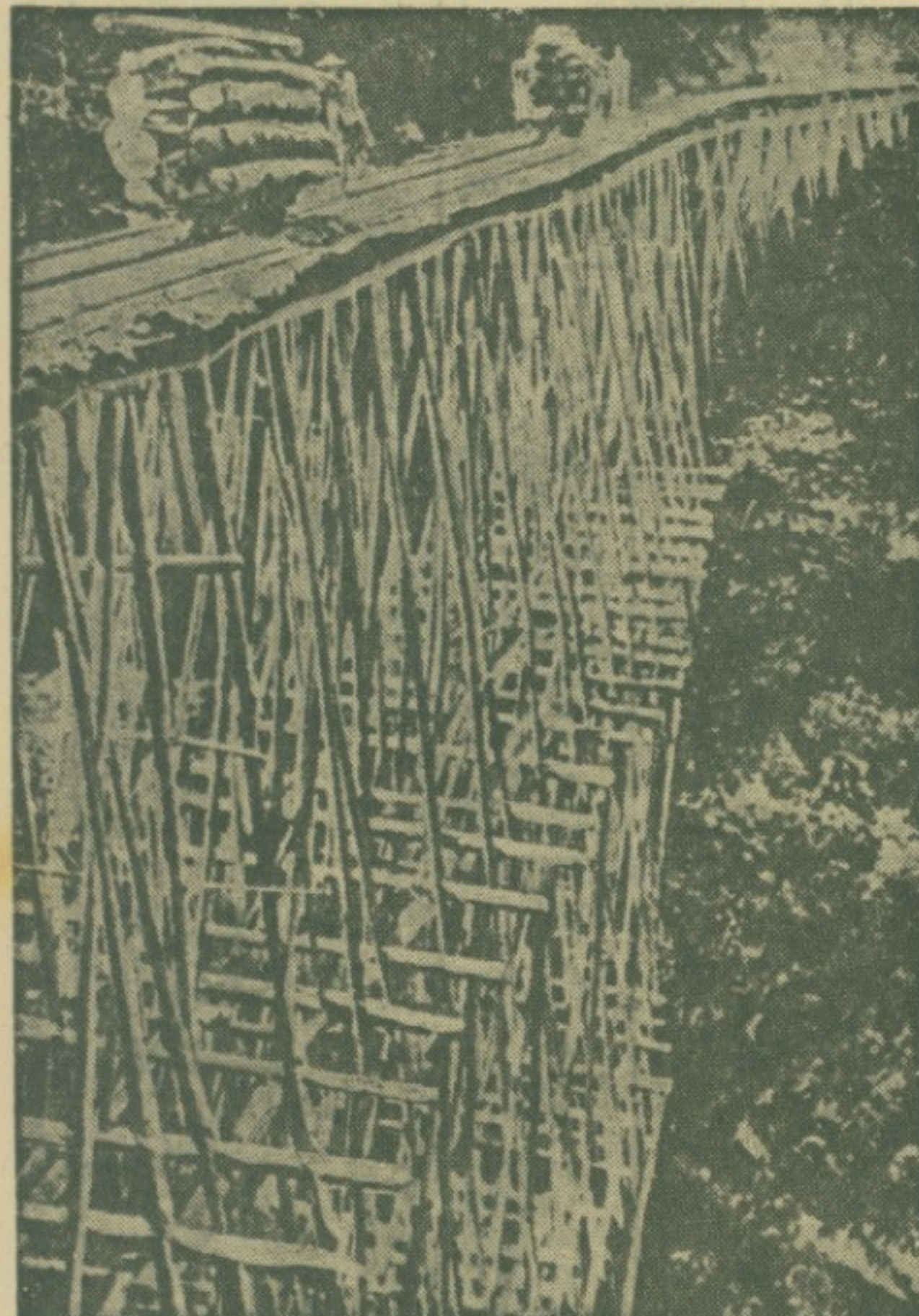

Сваки фармер у сточарским пределема онемо ко донесе главу кие даје новчану награду од пет шилинга. Иако их професионални ловци страховито уништавају, њихов број се не смањује, јер се брзо множе. Кие одгајају своје птиће у планинама где влада оштра зимне а после је напада — ма.

Чудна писаћа машина

У Лондону је почела израда досад непознатих писаћих машина. Проналазач је Лилијан Пејви. То су такозване музичке писаће машине. Употребљавају се за писање музичких композиција нотама и то на обичној хартији. У исто време машина даје и тон ноте коју је откуцала. Механизам ове машине ће се примењивати и при писању математичких једначина.

»Ваздушни мост«

Овако изгледа један дрвени ва конструкција лака. Подиг-вишеспратни мост саграђен у нут је изнад дубоке провалије, провинцији Фуџањ у Кини. Врло је необичан, али је њего-

Мала историја штамбарства у сликама

Од Гутенберга до данас

1477 Почео је да излази у Француској први днев-ни лист — „Париске новине“.

1796 Кемац Зенефелдер начинио је у Минхену прве типографске отиске.

1789 Француз Робер ствара прву машину за ме-ханичко штампање. Овај изум донесе штам-парству велик успон.

1811 Немац Фридрих Кениг начинио је прву ма-шину за штампање помоћу ваљака. (Наставиће се)

СТАЗА СМРТИ

се појавила, повлачећи се патрешке и режећи, једна лавица. Неки од лавова ју је сигурно истерао из штале. Спазила нас је и окренула се према нама. Била је удаљена три метра и гледала право у мене машући репом. Нјушка и груди били су јој црни од крви.

Нисам морао да говорим. Цо и Агнеси шта да раде. Наставили су мирно да иду. Правили су се као да не примећују да је пред њима лав. Дивио сам се њиховој храбрости и хладнокрвности. Покушавао сам да одвратим пажњу лавице од мога брата, његове жене и њихово двоје деце. Знао сам да морам да стојим мирно, али да не смем ниједном да погледам лаву право у очи, јер је могао да сагледа мој страх, а то је било довољно да ме нападне. Изгледало је прво као да је лавица збуњена. Онда је почела да се спрема да скочи на мене. Осетио сам да дрхтим целим телом. У том тренутку чуо сам грозан звук. Био је то самртнички крик маге коју су у штале лавови растрзали. Лавица се нагло окренула и појурила у шталу да не изгуби нешто од гољбе.

Неколико тренутака нисам могао да се покренем а онда сам клонуо и дозволио ветру да ме одува до улаза у наше склониште. Отворио сам врата и срушио се на под. Пут по стази смрти био је завршен.

мадане делове једнога питона који мора да се тамо увукао. Пре но што смо стигли до Цоове куће, пролетела је једна сенка — јагуар. Да смо били свега неколико метара ближе, био би крај.

Изгледало је да је лавица збуњена

Са другим дететом у наруч. Ју кренули смо поново низ стазу смрти. Негде успут стао сам на нешто меко и наједном је једна звечарка скочила и покушала да ме уједе за колело. Али пошто ни после неколико минута нисам осетио никакав бол, схватио сам да емпија неким чудом није успела да забоду своје зубе у моје месо. Када смо пренели четворо деце изгледало је да ће смо доћи по пето, уз заглашујући прасак дрвета Цоова кућа је почела да се распада. Једва смо извукли Агнес са бебом и пето дете и сви заједно тетуралући се пошли ка бетонској згради. Када смо мислили да смо већ стигли пред нама

Становници Европе и Азије 1:4

Извесни европски кругови, који су цео живот гледали кроз призму ратова и владавине једних народа над другима, изнели су пред крај прошлог века „теорију“ о „жutoј опасности“. Уствари она се заснивала на бром повећању становништва у азиским земљама. Баук жуте опасности је изишао из моде, али је велики прираштај азиског становништва остао. У једном извештају Економске комисије Организације Уједињених нација каже се: „У наредном столећу на сваког Европљанина долазиће по четири становника Азије, а укупан број људи изнеће око седам милијарди...“ Ако се ритам рађања тако настави може се рачунати да ће кроз шест столећа на сваком квадратном километру живети по један становник.

Људи — каже се даље — било је потребно да прође 200 милиона година. Међутим, за свега 40 следећих година број становника на земљи ће се утростручити. Према истом извештају, само између 1900 и 2000 године становништво Европе ће се дуплирати, а Јужне Америке удвостручити. Анализирајући овакво стање, Економска комисија ОУН донела је следећи закључак:

Неопходно је потребна тесна међународна сарадња која ће будуће генерације припремити за нове услове живота на Земљи и то, у погледу ограничења, разумног коришћења природних извора хране, узajамна техничка помоћ, итд.

НИЈЕ ЧУДО ШТО ЈЕ СКУП

У селу Тенганану, на источном делу острва Бали, жене израђују разне предмете који су по лепоти и интересантној изради на далеко чувени. Од свих ових рукотворина најпознатији су веома скупочени шалови који се носе само приликом великих свечаности. Једино у овом селу Индонезије израђују се такви шалови, а за само један, потребно је пуних пет година. Онда није ни чудо што су скупи. Жене саме боје памук белим бојама, а ткају на разбоју који је ружича израђен.

Неки фармери у Америци имају на својим имањима и једно одељење у коме чувају разне дивље и страшне звери: лавове, пуме, јагуаре, змије и друге животиње. Они те животиње не дове, нити их чувају ради забаве, већ да би их продали различитим зоолошким вртцима и циркусима. Али, често се дешава да неке страшне звери на поврци све на шта набаје. Разуме се сруши и кавезе звери па се оне тада нађу на слободи. Како изгледа таква опасност видимо из написа А. П. Бернса „Стаза смрти“ који овде објављујемо.

Торнадо који је задесио Тексас септембра 1933, примећивао се већ рано ујутру.

Фарма дивљих животиња није нимало пријатно место да се прекине оваква непогода, а на њој смо тада имали 17.290 животиња углавном змија звечарки, поред пет лавова у кавезима, осам или девет дивљих мачака, једног полубесног шимпанза и неколико јагуара.

Када се подигао ветар мајка, отац, сестра, млади брат Мануел и ја склонили смо се у главну зграду сagraђену од бетона у којој су се налазиле канцеларије. Била је већ ноћ и муње су давале целој околини саблазан изглед.

Животиње су биле луде од страха

Ускоро је торнадо достигао врхунац. Ветар, који је дувао брзином од 240 километара на сат, почео је да кида металну конструкцију кровова и у једном изненадном налету разбио је два ниска прозора канцеларије у којој смо се налазили. Почео је да преврће кавезе са животињама а оне, полуделе од страха, придружиле су своју огромну снагу сили ветра — поразиле кавезе и ослобођене појуриле фармом. Прва им је жртва био пони мога брата. Уз заглашујућу рику и његово изневерљиво њиштање за тили час био је раскомадан.

Није прошло много времена а ветар је разнео и кућу у којој су се налазили кавези са змијама. Поред огромног броја звечарки на слободи се нашло и осам циновских питона, од којих је сваки био дугачак преко шест метара.

Урлање и фијукање ветра најачаљо је њисак мази и рику лавова који су продрли у шталу. У том тренутку угледали смо, слеђени од страха, да пред самим ниским прозором, укочено гледајући право у нас, стоји лав са кравом понијевом главом у чејустима. Ми смо згрчени чуљали у углу собе. Било је сигурно да би впер напустила свој плен и ускочила у собу да нас све раздере само да је неко од нас вриснуо или на било који други начин показао страх.

Али сви смо, пак и мали Мануел, знали да је једини спас пред лавом који је дуго времена био у кавезу, потпуна мирноћа. Били смо сви непомићни, као укочени.

Лав је стајао дуго, изгледало нам је читаву вечност. Највад се окренуо и отишао. Та-

ман смо одахнули, а зачу се запомагање мога старијег брата Цоа. Пришао сам прозору и између удара ветра разумео да нас позива у помоћ јер је његова жена Агнес и њихово шесторо мале деце у смртној опасности. Били су у трошној дрвеној бараци удаљеној неких 25 метара од нас. Под навалом ветра могла се сваког часа срушити. Пошао је да затражи помоћ да спасе своју породицу.

Мора да није био свестан шта се напољу догађа. Пут између зграде у којој смо се налазили и његове куће претстављао је праву стазу смрти. Пришли смо прозору и сви заједно почели да вичемо:

— Пази, не мичи се — лавови!..

Цо је одговорио да ће чека ти напољу догод му не помогнемо.

Ветар ми је истргао столицу из руку

Решио сам се да изађем. Нисам имао чак ни револвер који је остао у другој згради. Узео сам једну тешку столицу и изашао напоље. У тренутку када сам ступио на праг, ветар ме је ударио свом снагом и истргао ми столицу из руке. Пао сам на колена, али сам се брзо дигао и почео да се пробихам кроз ветар. Плашио сам се нарочито звечарки, пошто их је било много. Једно парче плеха, ко зна одакле откинуто ударило ме је снажно по рамену. Покушавао сам да гледам куд газим и да ми се не приближава нека животиња. Сваки пут кад бих приметио нешто дуго и обло чинило ми се да је огромни питон. Тражио сам стално очима нешто што би ми могло послужити као оружје.

Цо ме је сачекао пред отвореним прозором своје куће. Цела грађевина се до те меља тресла. Изгледало је као да ће се распасти сваког часа.

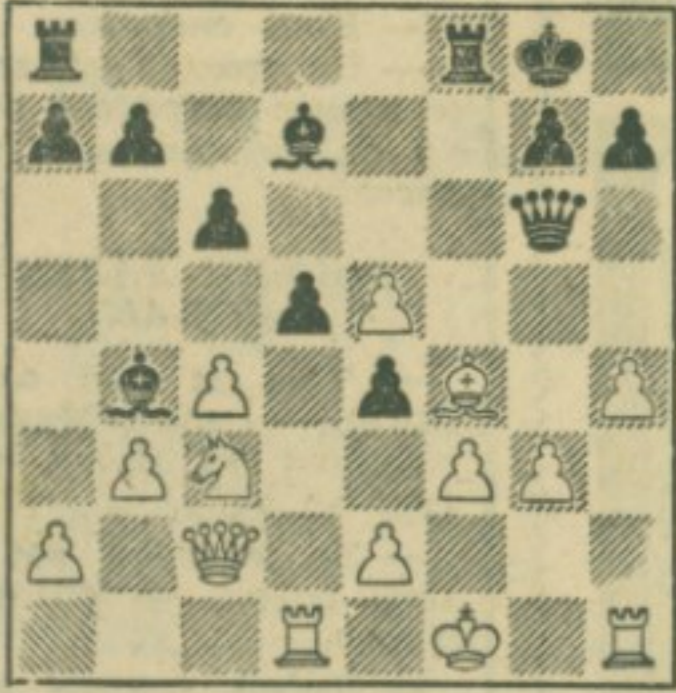
Прво смо понели Цоову најстарију ћерку Жозефину. Ветар нас је био у леђа. Цо је пазио куд идемо, а ја сам био заштита од лавова. У тренутку кад смо пролазили поред штале изгледало је, према рикању која се оданде чуло, да је покољ достигао врхунац. Стигли смо до бетонске зграде, предали Жозефину моме оцу и кренули наатраг.

Када смо опет пролазили поред штале схватили смо зашто су лавови малопрет толико урлали — наинили смо на раско-

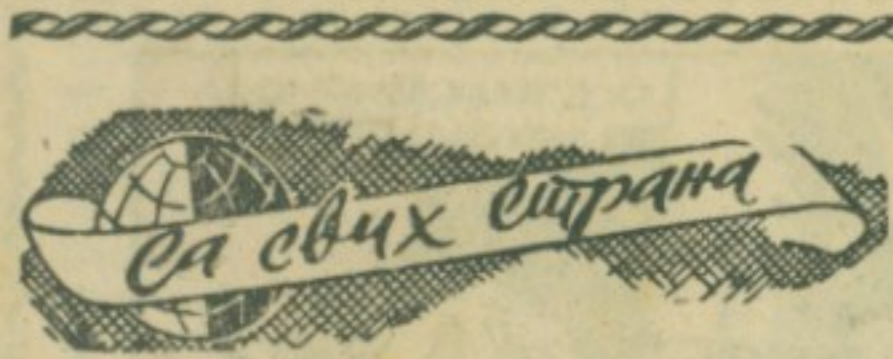

Учимо шах XXXIV

Михаил Ботвиник, садашњи првак света у шаху, напунио је прошлог месеца 47 година. Кад је имао 27 година, играо је с бившим светским прваком Капабланком и добио ону партију коју сте видели у прошлом броју „Забавника“. Сад ћете видети како је он као дечак од 16 година играо на једном турниру у Москви с руским мајстором Рабиновичем. Као први, Ботвиник је имао да повуче свој двадесет и први потез у оваквом подобрају:

И ево на шта се он одлучује: 21... Тф8:ф4, 22. г3:ф4 Дг6-г3, 23. Сц3:е4 д5:е4, 24. Тд1:д7 (жртва се Ботвинику није још исплатила, али да видимо шта ће даље бити): ...Л64:ц5! 25. е2-е3 Дг3:ф3+, 26. Ду2-ф2 Дф3:х1+ (Ботвиник сада већ има топа место ловца и пешака више), 27. Кф1-е2 Дх1-х3, 28. ф4-ф5 Дх3-г4+, 29. Ке2-х2 Та8-ф8, 30. е5-е6 Дг4:ф5, 31. Дф2:ф5 Тф8:ф5, 32. Та7-б7 Тф5-ф2+, 33. Кд2-е1 Тф2-ф6, 34. б3-б4 Лц5:е3, 35. Ке1-е2 Ле3-г1, 36. е6-е7 Кг8-ф7, 37. е7-е8Д+ (Ви знате шта ово значи: да је пешак на е-линији стигао до последњег поља и претворио се у даму.) Кф7:е8, 38. Тб7:г7 Тф6-г6 (Уочите ову ситуацију: Ботвиник има ловца више, али пешаци му нису повезани), 39. Тг7:х7 Лг1-д4, 40. ц4-ц5 Тг6-г2+, 41. Ке2-ф1 Тг2-ф2+, 42. Кф1-е1 е4-е3. Бели се предаје, јер шеснаестогодишњи Михаил Ботвиник незадрживо иде својим пешаком напред у сусрет дами, а тиме и — победи.

Пијавице јоново у могу

Пијавице су, као што је познато, код многих старих народа заузимаде значајно место у лечењу. Стари Кинези и Астеци употребљавали су их за мазије и за лечење. Врачи Инка справљали су од пијавица прах за лечење неких болести. У старом Мексику хранили су их месом жртвованих Индијанаца. У Гренади, за време владавине Сарацена, постојала је фарма пијавица у чувеном водоскоку „Четири лава из Алахамбре“.

У Европи су пијавице употребљаване све до почетка овог столећа. Према једном податку, париске болнице су 1829 године употребиле милион и по пијавица. Године 1870 у Француској се њихов број смањује на 50.000, јер су се људи плашили тровања која су у многим крајевима била изазвана пијавицама. Изгледа да су их неки несавесни одгајивачи хранили поквареним месом, тако да су уносиле у организам болесника опасне микробе.

У последње време, у апотекарству се ове више справљају лекови на бази животињских супстанца, међу којима их има и од пијавица. Један такав лек од пијавица убризгава се болесницима који пате од астме, копривњаче и екцема.

★ ★ ★

Реке без обала

Од свих река на свету, највеће су и најсильније оне које немају одређених граница и теку се — средином океана! Једно од најзанимљивијих поглаваља океанографске науке претстављају токови ових вода. Највећа и најбоље испитана је Голфска струја, која у свом горњем току претставља праву бујицу: даје 25 до 50 милиона тона воде у секунду и достиже брзину од 11 км на сат.

Све се струје углавном теку према Северном полу. Док су ближе западним обалама океана, брже су и уже, а уколико се приближавају источним обалама океана и Полутару — спорије су.

Упоредијући количину воде северног и јужног дела Атлантика, види се да је северни део много оскуднији зато што стално снабдева водом Средоземно Море, које је окружено сувим областима, а што путем струја снабдева Арктик. Да би се постигла равнотежа, преко Полутара сваког секунда прелази шест милиона тона воде из јужног у северни Атлантик.

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

СУНЧАНА ЕНЕРГИЈА ЗА ПОЈАЧАЛА СЛУХА

Већ одавно се апарати за појачање слуха уграђују у наочари, како би били што неприметнији. Сада су ти мали микрофони добили још једну новину: једно америчко предузеће усавршило је слушно појачало које, уместо на електричну батерију као досад, ради помоћу сунчане енергије. Уствари, мале фотоћелије стављене у апарат прикупљају потребну енергију од светлосног извора који може да буде и обична цевна батериска лампа. Постоји и једна мала резервна батерија која својом енергијом омогућује рад појачалу и у мраку.

САЗНАЛИ СУ УЗРОК

Данас су у свету најпознатија стада на Новом Зеланду. Међутим, када су раније Емглези хтели да користе ове пашњаке и да на њима врше интензивније гајење, нису успели јер је стока пропала на хиљаде. Није се могао одмах наћи узрок овоме. Стручњаци су почели да испитују и дошли су до неких занимљивих открића: пашњацима су недостајали неки минерали неопходни за живот, као например манган. Додајући земљишту овај и друге састојке они су обогатили пашњаке потребним елементима за живот и напредовање стоке.

СНЕГ УМЕСТО КАБЛА

У току Међународне геофизичке године научници из многих земаља вршили су опсежна испитивања. Том приликом су долазили и до занимљивих радиофизичких појава. Тако су амерички научници успешно успоставили везу међу својим поларним станицама помоћу радиоталаса распорашених у снегу, чија дебљина тамо достиже десет

па и више метара. Искористили су снег као оригинални спроводник уместо кабла.

ОЧИШЋЕНЕ САВЕСТИ

Откад је јавна библиотека у Њу Бритни, држава Конектикат, завела „дан опроштења“ и у предворје поставила корпу за враћање књига и најсмиљивија очекивања су превазиђена. Ова акција је становницима добро дошла да олакшају своју савест. За кратко време враћено је преко хиљаду књига од којих су се неке поново појавиле тек после двадесет година.

СВАКИХ 35 МИНУТА

Један извештај научника, издат поводом Међународне геофизичке године, каже да су осматрачи на Антарктику видели како просечно 35 метеора у минути прелеће небо. Верује се да око милијарду метеора улази у нашу атмосферу сваког дана. Неки од њих, приметили су осматрачи на Антарктику, довољно светле и бацају сенку по леђу док прелећу изнад њега.

НАСЛЕДНОСТ АЛЕРГИЈЕ

Алергија, преосетљивост организма према неким страним материјама, постала је проблем савремене медицине. Нарочиту тешкоћу у проучавању претставља велики проценат наследности. Уколико су оба родитеља алергична у 75% случајева и дете ће имати један њен вид.

АКО СРЕЋНО СТИГНУ

Ваздухопловне снаге у САД припремиле су обиман програм за летење васнонског брода на Месец, предвиђено за 1968 годину. Они сматрају да ће после овога и летови на Марс и Венеру бити могућни.

РАДИО-ШЕЋЕР

Последњу реч у примени нуклеарне енергије у мирнодопске сврхе, претстављају „прерађени молекули“. Пошто су радиофизичари успели да произведу радиоактивне атоме, радиохемичари су то исто постигли са молекулима. Тако је засад могуће да се производи радио-шећер, радио-хлороформ и радио-пеницилин. У заједници са француским Комесаријатом за атомску енергију једно париско предузеће за израду лекова почело је производњу радио-молекула који ће се користити у пољопривреди и индустрији.

ПРЕСАЊИВАЊЕ ЗУБА

Доктор Волтер Ц. Гуралник, хирург Главне болнице у Масачусетсу и професор зубарске школе на Харвардском универзитету, успео је да једном болеснику пресади зубе с једног на други део вилице. За пресађивање је употребио већ формиране зубе. Зуби који се пресађују треба да буду истог облика и исте структуре као и они који се замењују. Досада је вршено пресађивање зуба само на самом болеснику.

МОЖДА ЈЕ ТАЧНО

Неки научници сматрају да да се са човеком нормалне тежине и раста — у току 24 часа деси следеће: знојењем он изгуби 0,972 литра воде, изговори око 5.000 речи, користи рад пет милиона можданих ћелија, срце му откуца 103.680 пута, а коса нарасте за 0,45 милиметара. Све ово спада у оне занимљиве статистике од којих су многе добрим делом тачне, па можда и ова.

... сваког часа преко водопада Нијагаре сручи се 23 милиона тона воде.

... пастрмка средње величине избаца годишње пет до девет хиљада јаја.

... хлебно дрво припада породичи дукова. Његови плодови, богати скробним материјама, дуги су по 40, а дебели око 25 сантиметара. За исхрану једног човека у току целе године потребна су два до три дрвета.

... стари турски вртари први су успели да од једног дивљег цвета одгаје лале. О-

вом цвету Турци су дали име „тулбанд“ (турбан), од чега је касније постао назив „тулипан“.

... у ирилским рукописима запета се употребљавала тек од 14 века. Дотада су се наши стари књижевници служили само тачком.

... јужно од Арктичког Мора може се понекад срести галеб с лепим ружичастим

...у средњовековној Србији виљушка се називала „бадаљка“.

... први лист намењен искључиво средњошколској омладини у Србији појавио се 1893 године у Нишу и звао се „Књижица“.

... прве тканине израђене су још у неолитско доба од вулених и биљних влакана.

... рибари тврде да је триља једина риба која је толико масна да се може испирити у сопственој масти.

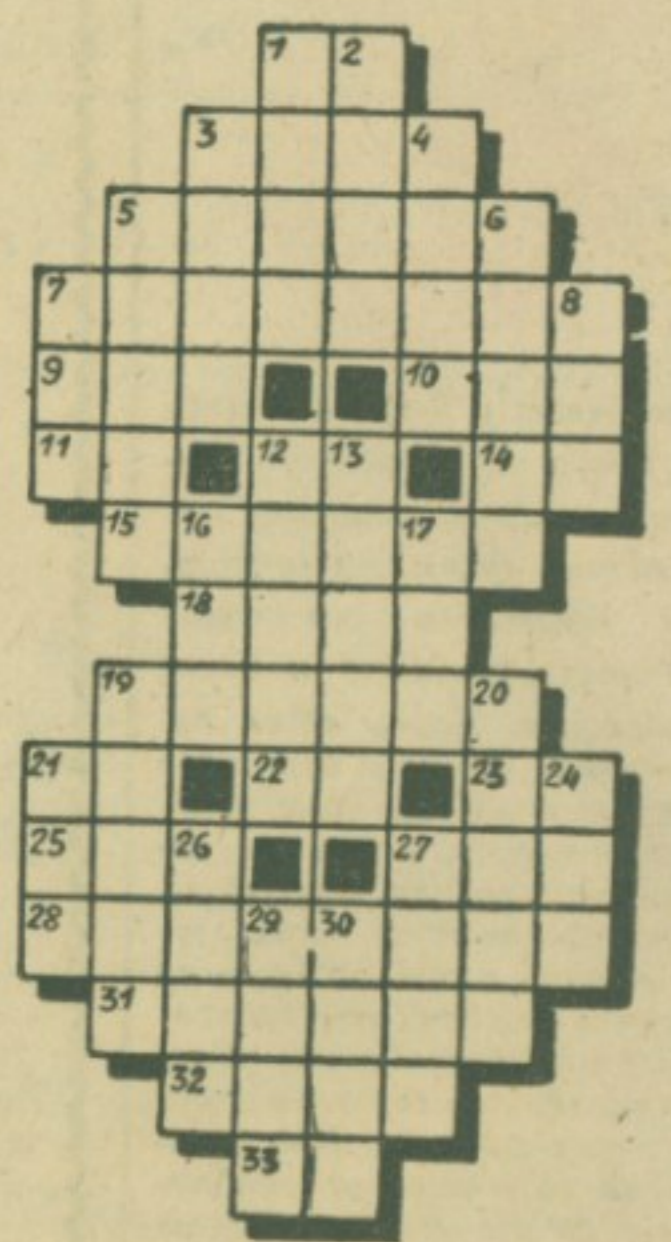

перјем на грудима. Овај галеб назива се „Росов галеб“, пошто га је, 1820 године, открио морепловац Џејмс Кларк Рос.

Водоравно: 1) домаћа животиња; 2) амерички књижевник (Ховард); 3) планина позната из НОВ; 4) летовалиште на Јадрану; 5) предлог; 6) билијарски штат; 7) показана заменица; 8) иницијали наше познате позоришне глумице; 9) хемиски знак за баритијум; 10) једна од САД; 11) притока Скадарског Језера; 12) предлог; 13) неолитско доба од вулених и биљних влакана; 14) осим; 15) наша планина; 16) страни мушко име; 17) енглески песник (17 в.); 18) слово латинско.

Усправно: 1) посуда за шећер; 2) белеми од црвљености; 3) тулан; 4) град у Тшианском Заливу; 5) хлорид у Биодолу; 6) залив на Ценовом Мору; 7) прерађивање; 8) лука у Израелу; 9) немачки књижевник („Пиома“); 10) град на обали Јужног Кинеског Мора; 11) узвик; 12) река у СССР; 13) пристаниште на Јадрану; 14) град у Италији; 15) птица тркачица; 16) врста пшенице; 17) жута боја; 18) град у САД; 19) наша река; 20) летовалиште код Сарајева

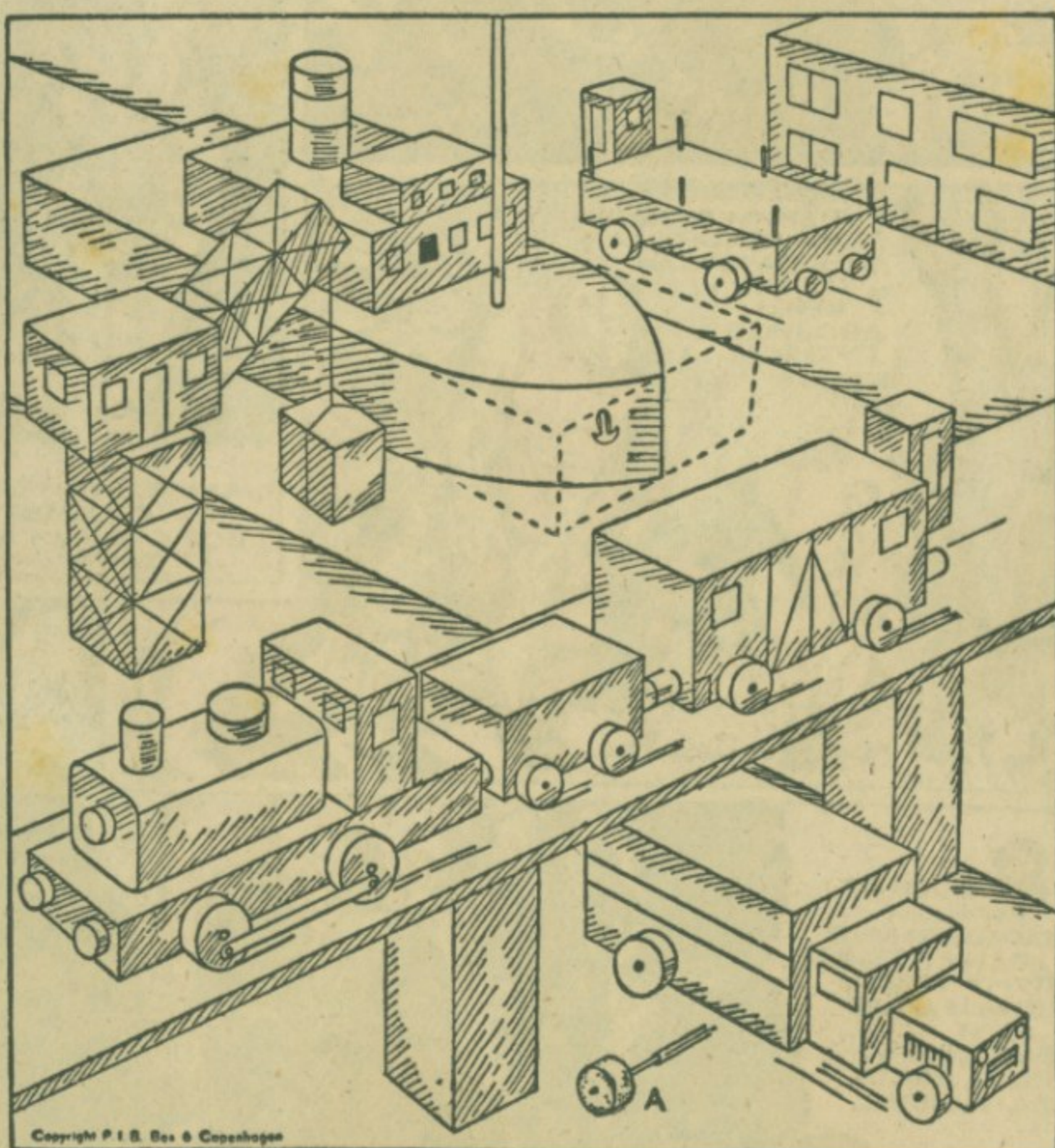

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) мед; 2) Олаф; 3) абакус; 4) алој; 5) шне; 6) боа; 7) биро; 8) од; 9) аја; 10) ам; 11) везак; 12) атом; 13) сликар; 14) Алек; 15) ам; 16) када; 17) Ала; 18) ози; 19) Лич; 20) Алачино; 21) ета; 22) А(рден) Д(ижити).

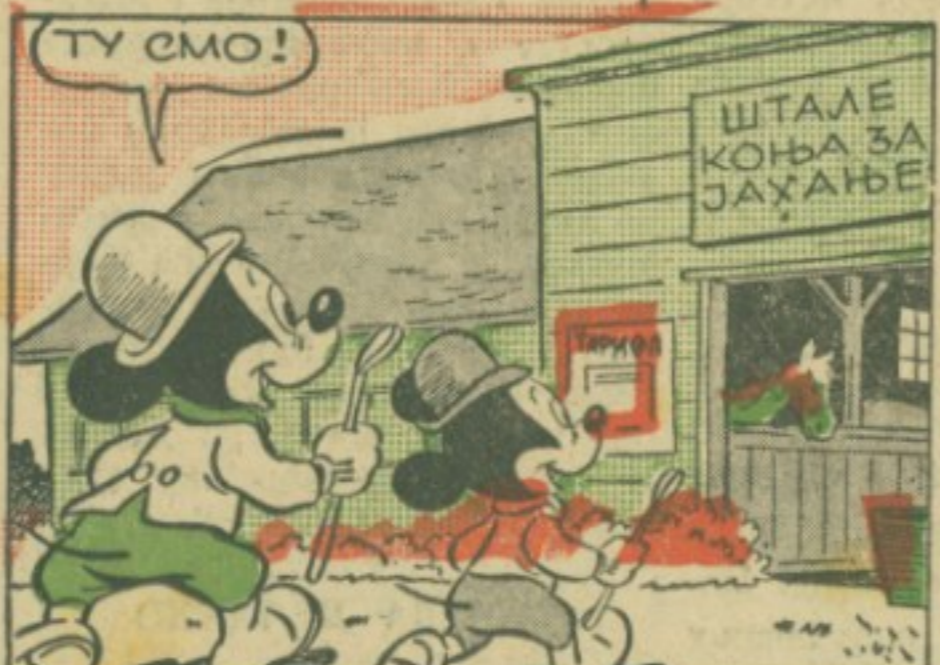
Усправно: 1) ила; 2) бак; 3) обов; 4) Фуши; 5) алој; 6) еврак; 7) Або; 8) ној; 9) Барок; 10) Валерије; 11) етика; 12) слана; 13) вално; 14) ако; 15) мач; 16) алир; 17) ата; 18) Чад.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ РАЗНЕ ИГРАЧКЕ

Као што показује цртеж, гаретни брод је лако направити. Пошто га „окројите“ од дрвета и поједине комаде залепите тупталом, оборице га разним живим бојама. Точкове за локомотиву, вагоне и аутомобил

направићете од вапушача. За осовине ће вам најбоље послужити игле за плетење (као што показује цртеж А) Вагон, вагонет и товарни део хамбона можете направити од дрвета или од старих, празних кутија.

БЕЛКИНА МАНА
 — Ова наша Белка заиста је добра жена; — вели Попај.
 — Стварно, — потврђује Шиља — само је помало спора.
 — Како спора?
 — Па тако. Требало јој је пуних четрдесет година да би напунила тридесет!

ШИЉИН ДАЛЕКИ РОЂАК
 — Чија је ово слика, Шиљо? — пита Мики по казујући на један портрет на зиду.
 — То је један мој далеки рођак, — одговори Шиља.
 — Чудно колико личи на тебе.
 — Зашто чудно? Па то је мој рођени брат.
 — А зашто онда кажеш да ти је далеки рођак?
 — Него шта је кад жи ви чак у Аустралији?!

ПИТАЈ ТИ САД МЕНЕ
 Био Раја у гостима код Белке. Седи он тако, седи, па ће тек упитати!
 — Тетка Белка, можеш ли још један од ових колача на столу?
 — Не могу Раја, звала.
 — У реду. Хајде ти сад питај мене!

ПИТАЊА и одговори

Каких се ерста опанака има?
ОДГОВОР

ОПАНЦИ епадују међу најраспрострањенију ерсту сељачке обуће. Састоје се од једног комада коже за стопало и кожних делова који обухватају остали део ноге до аленџа. Ту се везују или дуким кашима или једним кашием са запонцем. Постоје две ерсте опанака: плетењаци, којима је горњи део еплетен од уских, равних или суканих кашића а везу се — опутаци, преплетаци и

пресукаши у Лици, Далмацији, Босни и Херцеговини, српски опанци са типичним уздигнутим врхом код прстију, па завербачки плетењаци, ермски шилџаши и бачке сабранце. Друга ерста су капичари којима је горњи део од једног комада коже такозване кашце, на пример, сарајевски кашичар, карловачки прешчар, сисачки петши, јаеновачки кашичар. Често су опанци искошени вешитим плетењем од разноврних кожца по чему се састављају још у многе подерсте. Као материјал за опанке употребљавају се све ерсте чврстих и нерчвених кожа. Опанкарство је искључиво народни занат, па су вето сви навици за влат и облике опанака народни.

Б А Ш Ч Е Д А Н К

